

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Rettferd - ikkje velgjerd! / 1905 - og kampen mot statskirken – Et norsk-amerikansk perspektiv / Etter lærenemda / Fra bispedømmerådene og Kirke-departementet

SØNDAGSTEKSTEN

Palmesøndag – Eyolf Berg

Skjærtorsdag – Sjur Isaksen

Langfredag – Kurt Hjemdal

Langfredag aften – Astrid Sætrang Morvik

“Velgjerd er vi gode på i Vesten, men rettferda set ein høgare standard”

Rettferd – ikkje velgjerd!

“Vår tidsalder vil bli hugsa for tre ting: krigen mot terror, den digitale revolusjon og det vi gjorde - eller ikkje gjorde - for å sløkkje elden i Afrika.” Med desse orda avslutta Bono, frontfiguren i det irske popbandet U2, talen sin framfor tre tusen inviterte gjestar på den nasjo-

nale bønefrokosten i Washington i byrjinga av februar. Det amerikanske presidentparet var mellom tilhøyrarane då popartisten direkte og modig åtvåra om korleis religionen kan kome til å stå i vegen for Gud. Han innleia med ei sjølvironisk tilvising til sitt eige Messias-kom-

pleks, og det er noko profetisk over engasjementet som driv han. I årevis har han nytta posisjonen sin til å utfordre skodespelarar, artistar og aktivistar til å stå side om side i kampen mot uretten i verda. Ved innleiinga til fastetida ligg det eit frigjerande potensial for kyrkjefolk i Noreg i å minne kvarandre om dei verkeleg store utfordringane i vår tid, etter veker med intens debatt om meir indrekyrkjelege og nasjonale tema som homofili og kyrkjas framtidige tilhøve til staten.

Bono unnlot ikkje å rose USA for den hjelpa landet har gitt for å avhjelpe nauda i Afrika og den medisinske bistanden til dei som er råka av AIDS. Men så sette han peikefingeren i magen på vertskapet og sa: - "Det handlar til sjuande og sist ikkje om velgjerdstyngar, det handlar om rettferd!" Velgjerd er vi gode på i Vesten, men rettferda set ein høgare standard.

Dette er gjennomgangstonen også i rapporten som vart lansert på norsk for eit par veker sidan: "Gjeldskrisen - og de landene G8-lederne svikter". Under G8-møtet i Gleneagles gjekk 225 000 menneske gjennom Edinburgh i demonstrasjonstog og krevde sletting av gjeld, rettferdig handel og meir og betre bistand. Når eit år no er passert der fattigdom har stått på dagsorden og 15 millionar menneske med kvite armband deltok i Make Poverty History, sit ein att med nokså blanda kjensler. Rett nok godtok G8-leiarane prinsippet om at enkelte land treng hundre prosent sletting av gjelda til dei internasjonale finansinstitusjonane, men dessverre var det berre 19 land, eller rundt rekna ti prosent av verdas fattige som fekk oppleve dette, medan Make Poverty History hadde krevd at 62 land skulle bli omfatta av den totale gjelds-slettinga.

Sjølv om norske styresmakter tradisjonelt har plassert seg heilt i fyrste rekkja av land som tek fattigdomsproblema på alvor, vitnar Soria Moria-erklæringa om ei erkjenning av at det enno er ein lang veg å gå. Der lovar den raudgrøne regjeringa å "innnta en enda mer offensiv holdning i det internasjonale arbeidet med å lette fattige lands gjeldsbyrder". Det er eit faktum at gjelda er ei av dei viktigaste årsakene til manglande utvikling i mange fattige land i Afrika, Asia og Latin-Amerika. 150 000 liv gjekk tapt i tsunamien i Sørøst-Asia, men like

mange liv går tapt kvar månad i Afrika. Det tragiske er at denne katastrofa er det fullt muleg å forhindre.

Rettferda kan ikkje vente. Det skurrar kraftig når vi syng lovsongar om den frie marknaden, samstundes som vi hindrar dei fattigaste av dei fattige i å selje produkta sine. At vi held borna ansvarlege for den illegitime gjelda som undertrykkjande og korrupte regime i besteforeldregenerasjonen pådrog seg, er ein himmelropande urett. At vi held attende livreddande medisinar av omsyn til patentlovgjevinga, det tyder at rettferda er underordna profitten.

Bønefrokostar, festgudstenester og fromme øvingar gagnar oss lite om retten blir undertrykt. Då kjem religionen til å stå i vege for Gud.

Profeten Jesaja sine ord (som Bono også leste for presidenten og senatorane) er hyperaktuelle også i vår tid:

"Nei, så er den faste som eg vil ha: at du løyser dei som med urett er bundne, sprengjer banda i åket og friar ut dei som er trælka, ja, knekkjer kvart åk, at du deler ditt brød med dei som svelt, og lèt heimlause stakkarar koma i hus" (Jes 58:6-7).

Rettferda kan ikkje vente

JAN OTTO MYRSETH
jom@ringerike.kirken.no

1905 – og kampen mot statskirken Et norsk-amerikansk perspektiv

AV BJØRN SANDVIK

”På begge sider av havet”

La oss starte litt utradisjonelt - i Dagbladet!

I en meget leseverdig kronikk lørdag 30.juli 2005 setter professor Odd Lovoll, tidligere professor ved St. Olavs College i Northfield, Minnesota, søkelyset på det underlige faktum at vi i årets store markering av 1905- begivenhetene har hørt svært lite om den viktige rolle det norsk-amerikanske samfunnet spilte i forbindelse med unionsoppløsningen. Det er i det hele en svakhet med vår historie- og kirkehistorieforskning at en ikke har tatt på alvor at vi hadde et norsk kultur- og samfunnsliv i USA, som hadde nære forbindelser med gamlelandet. Her vil vi sette søkelyset på hvordan impulser og inspirasjon fra det norsk-amerikanske samfunn - i særdeleshet kirkesamfunnene - gjorde seg gjeldende fram til 1905 og senere i kampen mot statskirken.

I 1905 var Norges befolkning ca. 2 millioner, og i Amerika bodde ca. 1 million norsk-talende. Hver tredje nordmann var altså bosatt i USA. Her hadde en mange norske aviser, med abonnenter ”på begge sider av havet”. Nettopp dette uttrykket er karakteristisk. Da Lars Oftedal stod fram i Stavanger Domkirke med sin syndbekjennelse i 1891, sa han at han måtte be sin menighet ”og hele det norske kirkefolk på begge sider av havet” om tilgivelse. Tidsskriftet Symra, et bilag til avisen Decorah-

posten, hadde som undertittel: ”Et skrift for norske på begge sider av havet”. Familiebånd, språk og kultur knyttet nordmenn sammen. De utallige Amerikabrev har uvurderlig verdi som kilder til vår kunnskap om samfunnsforholdene både her i landet og i den nye verden. Mange nordmenn kom også tilbake til Norge, etter lengre eller kortere tid. Avisen Skandinaven, Chicago gjør 13.september 1893 rede for at det i dette året er flere som reiser fra Amerika enn de som reiser inn, og at det i denne perioden slett ikke var lett å få arbeide der. De hjemvendte norsk-amerikanerne kunne gjøre seg gjeldende også i norsk politikk. For eksempel hører vi om en hjemvendt norsk-amerikaner i Østre Slidre som bidro til å gjøre bygda ”fælende radikal”, og hadde ”importert bevidst Vantro” som det heter i en prostereport (B. Sandvik 1998: 55).

Norges selvstendighet.

I USA fulgte en selvsagt med i kampen for norsk selvstendighet. De norsk-amerikanske avisene gir et levende bilde av dette. Og de norske der over var ikke bare tause tilskuere til den politiske kampen. Professor Lovoll fremhever at alt i januar 1884 ble ”Den norsk-amerikanske Venstreforening i Minneapolis i delstaten Minnesota” stiftet. ”Vort gamle Fedrelands Selvstændighed og Frihed staar paa Spil”

het det i innbydelsen til medlemskap Og leser en regnskapet for Norges Venstreforening i stiftelsesåret 1884, finner vi at pengene i partikassen i hovedsak kom fra Amerika. Fra foreningene i Norge var det innkommet kr 30,80, gavene fra Amerika utgjorde kr 7579,33! (Mjeldheim 1984:125). 4000 kr av disse ble sendt i april 1884. Takkebrev fra Johan Sverdrup kan en finne i de norsk-amerikanske aviser, for eksempel i Skandinaven for 11.mars 1884. "Jeg har tidlig lært at beundre den store Republik i Vesten", skriver Sverdrup. "De Norske, der har søgt og fundet et Hjem hinsides Verdenshavet, vide, at det frieste blant Lande ad tusinde Veie øver en megtig Indflydelse paa vort Samfund. Vor Taknemlighetsgjæld økes stadig; Til vor Lykke". I 1895, da motsetningene mellom Norge og Sverige i forbindelse med konsulatsaken var akutt, gikk "Komiteen til dannelse av et Norsk Forsvarsfond" i New York ut med en oppfordring til å gi penger til det norske forsvar. En snakket om å samle inn penger til et norsk krigsskip (Nordisk Tidende 3.mai 1895). Det var uto om saken. I avisen Skandinaven, Chicago, finner vi følgende redaksjonelle notis 8.mai 1895: "Skandinaven mottager fremdeles Breve fra Innsendere som udtaler seg for eller mot en Pengeinnsamling til Styrkelse av Norges Forsvar. Paa en enkelt Undtagelse nær gaar disse Artikler ud paa at noget maa gjøres. I Anledning deraf bringes i Erindring hvad Skandinaven allerede har oplyst, at Venstre i Norge ikke ønsker nogen Haandsrækning af denne Art. Spørsmålet foreligger ikke til Diskussion, i alle Fall ikke for Tiden". Det var ikke uvanlig at avisen stilte seg i spissen for pengeinnsamlinger til forskjellige formål, men gjennom sine gode forbindelser med Venstre i Norge var en vel informert om at hva som kunne provosere svenskene. Likevel er bemerkningen "i alle fall ikke for tiden" karakteristisk.

Militante toner kunne en absolutt høre. For eksempel blir 17.mai-feiringen i 1895 i Church Ferrey, Nord-Dakota beskrevet slik i avisen Decorahposten 23.mai: "Siden jeg kom til Amerika, har jeg ikke været Vidne til en mer interessant og begeistret 17.Mai - Fest en den som iaar ble holdt..". Pastor Larsen holdt talen for dagen, han skildret også den kampen som

nå ble kjempet i gamle Norge, "hvordan Høyre og kongemakten ville trampe Norges frihet under føttene" (innsenderen J.R.W). Og teologiprofessor Georg Sverdrup, nevø av statsminister Johan Sverdrup og bror av statsråd Jakob Sverdrup, talte i sin 17.mai-tale i Minneapolis i 1895 om faren for krig mellom Norge og Sverige. Han viste til at det ikke kan være noe brorskap mellom folkene uten full selvstendighet og uavhengighet. Og han uttalte at om det reises tvil om Norges selvstendighet, "så er Norge rede til både å kjempe og lide alt inntil døden, før det giver opp" (Sverdrup IV: 309).

Amerikanske idéer gjorde seg gjeldende i Norge, på overraskende direkte vis. Hvem kunne ane at den amerikanske nasjonaldag ble feiret i Norge, av nordmenn? Avisen Skandinaven har korrespondent i Valdres, som i utgaven for 31.juli 1903 kan berette at "også i år" ble det holdt 4.juli - fest på Vangnes i Vang. Uavhengighetserklæringen ble først lest, deretter holdt professor A. A. Veblen tale for dagen, med fargerike skildringer av amerikanernes frihetskamp. Veblen var kommet til Valdres på Norgestur sammen med andre norskamerikanere. Han imponerte med uforfalsket Valdres-dialekt, enda han var født og oppvokst i Amerika. Veblen var en av de ledende menn i den amerikanske bygdelagsbevegelsen.

1905, i Norge og USA.

Kommer en så fram til 1905, vet vi at norsk-amerikanerne støttet 7.juni-vedtaket om unionsoppløsningen med utallige opprop og adresser. De norske kirkesamfunnene i Amerika var intet unntak. Menighetene var kanskje de viktigste samlingsstedene for utvandrerne, og på kirkelige årsmøter og samlinger ble det umiddelbart vedtatt resolusjoner til støtte for et selvstendig Norge. Viktigere var at det ble sendt høytidelige petisjoner til president Roosevelt om at USA snarest måtte anerkjenne Norge som selvstendig stat. Dette ble notert med glede i Norge, og Stortinget offentliggjorde en formell takk (for eksempel Decorahposten 23.juni 1905.) Etter Karlstad-forliket bringer Decorahposten 26.september et usedvanlig stort førstesideoppslag med ordene "Fred mellom landene". Også i USA levde jo svensker og nordmenn

side om side, og den fredelige løsning var særskilt velkommen.

I sine Erindringer skriver Kristiania biskop A. Chr. Bang: "I den saa alvorfulde Tid, der forløb fra den 7. Juni til 16. September, modtog det norske Folk mange uforglemmelige Beviser paa Sympathi fra vore Landsmænd i Amerika; det kan ikke utsiges, hvilken moralsk Støtte det var for os. -- Vi havde nok vist det før, men nu først lærte vi rigtig at forstaa Betydningen af at vi havde Brødre og Søstre hinsides Havet" (A. Chr. Bang 1909: 445).

Jubel og glede, enhet og samklang mellom kirke og folk! Stortingets proklamasjon ble lest i kirkene 1. pinsedag 11. juni, og begge folkeavstemningene, 13. august og 12./13. november, ble holdt i kirkene etter høymessen, slik kirkestatsråd Chr. Knudsens ønsket. Kirken fremstod som statens kirke, den ble brukt av regjeringen som et viktig ledd i opinionsdannelsen, etter en mer eller mindre bevisst strategi (Thorkildsen 1987:107). Den eneste aktive kirkelige motstand mot 7. juni - vedtaket, fra den gamle folkehøyskolemannen sokneprest Chr. Bruun, ble kontant stoppet, og han ble nektet å holde Bibel-lesning om saken i sin egen kirke.

I 1883 gikk kirkens folk, særlig prestene, mannjevn mot innføringen av parlamentarismen med "Oppropet til kristendommens venner". 20 år senere finner vi ingen nevneverdig motstand mot Stortingets dristige 7. juni-vedtak. Presteskaper var demokratisert og hadde tilpasset seg. Alt i 1895 finner vi en interessant iakttakelse om dette i avisen Skandinavens referat fra det kirkelige landsmøte. Geistligheten er ikke lenger mer konservativ enn lekfolket i kirkelige saker, heter det. Dette er karakteristisk for "den nye Æra, som Mødet synes at bebude" (24. april 1895).

1906 - kamp mot statskirken.

"Kirkens Ret og Frihed"

27. januar 1906 ble Johannes Ording utnevnt til professor i teologi ved Universitetet, og samme dag gikk kirkestatsråd Christopher Knudsen av i protest. Den harmoniske samklang mellom regjering og kirke var med ett slag brutt. Den såkalte professorsaken hadde versert i flere år. Overraskende fort utviklet den seg nå fra å være

strid om en ansettelse til en bred bevegelse, som på prinsipielt grunnlag fremmet krav om avskaffelsen av statskirkesystemet og opprettelsen av en fri folkekirke.

Den kirkelige reformbevegelse som hadde gått i bølger helt siden 1850-årene, ble radikaliseret. Professor Sigurd Odland søkte avskjed fra sin stilling i protest. Det ble holdt en serie med møter utover landet, og de vakte stor interesse og sterkt engasjement. Professorsaken er fylldig behandlet andre steder, likeså kampen for den frie folkekirke (Molland II, Haanes, Ellingsen). Vårt anliggende er å klargjøre hvorfor saken nå utviklet seg i så radikal retning. Vår tese er at en også her kan spore innflytelse fra de frie, norske kirkene i Amerika, framfor alt i det kirkesyn en finner hos de ledende kirkemenn i årene etter 1906.

Serien "Smaaskrifter om Kirkens Ret og Frihed", utgitt i 1906 av komiteen for kirkelig arbeid, gir et levende bilde av det som foregår. Nr. 6 i serien inneholder et foredrag av tidligere statsråd, sokneprest Christopher Knudsen, med tittelen "Arbeidet for kirkens Frihed". "Jeg har aldri tænkt mig at skulde opleve den Dag, da jeg skulde maatte medgive, at en Adskillelse mellom Stat og Kirke var bleven praktisk Nødvendighed" skriver han, og sier at bare fullstendig skille mellom stat og kirke vil kunne gi kirken "fuldt betryggende Livskaar". Likevel er Knudsen redd for at overgangen til et ny kirkeforfatning kan bli så brå at han vil anbefale at kirken får "en relativ selvstendighet", i forbindelse med staten. Høyre- statsråden, han som hadde regissert folkeavstemningene i kirkene, og som mer enn andre i unions-saken hadde stått som en slags garant for det gode forhold mellom stat og kirke, må til sin store overraskelse argumentere prinsipielt for skille mellom kirke og stat.

"1905-argumentet".

Hvordan kan en så koble unionsoppløsningen i 1905 til spørsmålet om statskirken?

Til det er det å si at en slik kobling blir foretatt allerede samme år. D. Thorkildsen peker på at en nærmest kan tale om "1905-argumentet". Det var svært nærliggende å trekke en parallell mellom kampen for Norges frihet og selvstendighet og kirkens ønske om selvstendighet overfor staten (Thorkildsen 1989:

99). Jens Gleditsch, en representant for den moderne, liberale teologi hadde alt i 1905 skrevet om kirkelige forhåpninger, fordi fedrelandet hadde "vunnet et godt stykke frem i indre énhed og ogsaa i kraft". Demokratiet viste sin berettigelse i 1905, sier han, og uttaler håpet om at "vår kirke en dag hviler helt på menighedslivets brede grund. -- Da vil maaske atter briste en union, den gamle union mellom stat og kirke, saa vi faar den fri folkekirke i den fri stat, begge styrt helt ud nedenfra" (Norsk Kirkeblad 1905 s. 253, Thorkildsen 1987: 99). Dette er en røst fra den liberale leir. Etter professor- utnevnelsen i 1906 er det Indremisjonsfolk og menn på den konservative fløy som mobiliserer den brede folkebevegelsen, og som organiserer en serie kirkelige møter i hele landet (Molland 1979: 314ff).

En fri presteskole - kamp og seier

Som nr.6 i serien småskrifter om kirkens rett og frihet finner en artikkelen "En ny Presteskole" av lekmannen, klokker G. Heggveit. Han viser til at det norske kirkefolk i tålmodighet i mer enn 50 år har arbeidet for kirkens frihet. Dersom statsmakten stiller seg like avvisende til kirkens frihetskrav som den forhenværende unionsbroder Sverige, vil bruddet mellom kirke og stat måtte komme. "Ogsaa den norske Kirke har Ret til at vente en 7.juni, og arbeide derfor som et selvbevist Maal ved Valgurnene" (Smaaskrifter 6:11). Heggveits trekker den konklusjon det en nå først må få, er en ny presteskole, siden lærerstillingene ved det teologiske fakultet var blitt besatt med liberale teologer.

Resultatet av arbeidet for presteskolen ble som kjent Menighetsfakultetet, opprettet i 1908. Vidar Haanes har i sin store avhandling om presteutdannelsen i Norge satt opprettelsen av Menighetsfakultet inn i en bred europeisk ramme og vist til misjonsskolen i Stavanger, til forsøket med å få etablert et menighetsuniversitet i Bergen, og opprettelsen av et fritt teologisk fakultet i Holland og teologisk skole i Betel i Tyskland (Haanes 1998: 376ff). Mer nærliggende er det å vise til de norske presteskolen i Amerika, og Haanes har som kirkehistoriker virkelig tatt det på alvor at den norske kirke var en kirke "på begge sider av havet". Han viser framfor alt til Georg Sverdrups

innflytelse og siterer fra et brev fra Sverdrup til biskop Heuch i 1903:

"Lad Staten have saa mange theologiske Fakulteter den vil, men lad Menigheden have "Presteskole", og de theologiske Lærere ved Presteskolen vil blive Menigheden ansvarlige Tjenere, i stedet for som nu ansvarløse Lærde, for hvem den tyske Videnskab er Regel og Rettesnor" (Haanes 1998:507).

I Sverdrups Skrifter i Udvalg, utgitt posthumt av A. Helland, er inn tatt en tale fra 1902, fra innvielsen av en ny seminarbygning (Sverdrup Bd. III: 24). Augsburg var som kjent den første av de norske presteskolen i Amerika, grunnlagt i 1869, senere flyttet til Minneapolis. Talens megetsigende tittel lyder: "Augsburg og den norske Kirke i Norge". Sverdrup sier: "Mange Sønner og døtre har Norge utsendt til Amerika. Det er ganske berettiget, om noen vil spørge: Faar det noget tilbake? Sikkerlig er der mange her i dag, som kan vidne og sige: Ogsaa paa den norske Kirke i Norge har vi tænkt, naar vi byggede Augsburg.

Den første norske Præsteskole i Amerika var bygget med det bestemte Maal for Øie at være et Arnested for det kristelige Liv, som Gud havde vakt ved sin Aand i det gamle Land. For at være med og bevare Troen, ikke i Skrin og Kister, men i Aand og Sandhed, i Sjæl og Hjerte, derfor reistes Augsburg fra Begyndelsen af.

Og ikke det alene. Augsburg har det Kald at give Renter tilbake til Fædrelandet af det Pund, vi fik med os derfra".

Sverdrup beskriver videre hvordan statskirkesystemet i Norge har lagt kirken i ruiner. "Den var lagt ut til Missionsmark, og dens Ret og Frihed var borte". Talen slutes slik:

"Derfor byggedes Augsburg fra Begyndelsen; derfor bygges det fremdeles. Dertil vies ogsaa den nye Bygning i dag til et Aandslivets og Kjærlighedens Arnested, hvorfra Frukt kan komme for vort Folk paa begge Sider af Havet".

Uttrykket "Kirkens rett og frihet" ble jo få år senere benyttet som slagord i serien med småskrifter. Også et annet yndlingsuttrykk hos Sverdrup dukker opp i forbindelse med debatten om presteutdannelsen i Norge: Utdannelsen skal være "menighetsmessig" (Haanes 1998: 213, 381,507f). Presteskolen ble

et symbol for kravet om kirkelig selvstendighet og frihet, fordi utnevnelsen av en liberal teologiprofessor ble opplevd som et overgrep mot kirken. Kampen for en presteskole ble jo ført fram til seier. Menighetsfakultetet ble åpnet i 1908, og fikk eksamensrett i 1913. Etter hvert fikk fakultetet flere studenter enn Det teologiske fakultet ved Universitetet, og majoriteten av prester i Norge har fått sin utdanning her de siste 100 år.

Kirkepartiet - strid og nederlag

Konflikten som avløste den store enighet og harmoni i forbindelse med unionsoppløsningen, ble noe langt mer enn en utnevningssak. Fordi det dreide seg om en prestelærer, gav den støtet til en prinsipiell strid om kirkesyn og kirkeordning. For første gang i reformbevegelsens historie ble det dannet en tverrpolitisk gruppe, "Kirkepartiet", som etter sin formålsparagraf skulle "verne om vor kristne tro og den evangelisk-lutherske bekjennelse, og arbeide for vor kirkes selvstændiggjørelse" (Ellingsen 1973 I: 69). Kirkepartiet ble stiftet i 1907, med Absalon Taranger, professor i rettshistorie ved Universitetet, i spissen. Mange ledende lekfolk og teologer ut over hele landet sluttet seg til bevegelsen. Kirkepartiet var ikke noe vanlig politisk parti, men et "nettverk" som arbeidet for å få valgt politikere som ville gi kirken frihet, inn på Stortinget. Det ble holdt en serie med møter, en får en livlig avisdebatt og det fremsettes krav om kirkekommissjonen. Denne ble nedsatt i 1908, og kirkesaken ble fremmet ved stortingsvalg. Professor Taranger hadde alt i 1906 lagt fram et gjennomarbeidet forslag om en kirkelig organisasjon i sitt lille skrift "Statsreligion eller fri Folkekirke" (Taranger 1906, Ellingsen I. 1973:29ff). Han hadde mottatt impulser fra det tyske kirkerettslige miljø og fra den skotske frikirke. Hans synspunkter ble likevel opplevd som svært radikale. En annen professor i rettsvitenskap, Bredo Morgenstierne, argumenterte for at staten ikke var forpliktet til noen snever fortolkning av en professors bekjennelsesplikt. Staten var etter Grunnloven bare forpliktet til å holde seg til "det reformatoriske prinsipp", bekjennessskriftene må fortolkes ut fra utviklingens lov (Oftestad 1995: 29). Her ble det argumentert ut fra gjeldende stats- og kirkerett,

med den selvsagte forutsetning at en i Norge har "offentlig religion". Taranger tok også opp spørsmålet om kirkens økonomi. Han viste til statsbudsjettet for 1906 og klargjorde at en med diverse kirkelige fonds, som da enda eksisterte, ville kunne greie utgiftene. Av Opplysningsvesenets fonds avkastning gikk for eksempel en tredel til Universitetet, noe som selvsagt kunne opphøre når statskirken ble avskaffet (Taranger 1906: 18). Men Taranger møtte også motbør fra kirkelig hold, for eksempel fra professor i kirkehistorie ved Universitetet, Andreas Branderud. Han vurderte ordningen med en fri folkekirke som inkonsekvent, en mellomting mellom frikirken og statskirken. "Kristi menighet har overhodet hos os saa frie kaar som under hvilken som helst kirkeordning. Hva den trenger, er ikke et 1905, men pinse", skrev Branderud (Norsk Kirkeblad 1910: 51ff.127). De mange betydelige menn i Kirkepartiet måtte se at deres anliggende ikke vant fram. I 1914 led tanken på en fri folkekirke et knusende nederlag med "folkeavstemningen" som ble holdt (Ellingsen I 1973:195). Menighetsmøter, skolestyrer og kommunestyre skulle stemme, og både forslaget om en fri folkekirke og forslaget om vesentlige endringer av statskirken ble avvist. Bare kravet om menighetsråd kunne sies å ha fått støtte i avstemningen. I 1916 gravla Stortinget endelig idéen om en fri folkekirke.

Professor Karl Vold ved Menighetsfakultetet var en av dem som ikke gav opp kampen. I 1920 utgav han heftet "Vor folkekirke og dens oppgaver", med den karakteristiske undertittel: "Er den frie folkekirke endnu aktuel?" Her viser han til at det var inntrådt en stillstand i arbeidet for kirkens frihet, møtløshet hadde bredt seg etter nederlaget i 1914. Han ser to årsaker til dette: manglende opplysning om folkekirken blant folk flest og prestenes konservatisme. "Man kunde jo heller ikke ha vent at seire hverken i første, andre eller tredje omgang. Man gikk for tidlig træt! Man mistet for raskt motet," skriver han (Vold 1920: 8). Volds ideal er ikke frikirken, som han kalte sektkirken, men den frie, selvstyrte folkekirke, som bygger på at barna døpes og blir medlemmer i folkets kirke. Han tar avstand fra dem som av realpolitiske grunner arbeider for en "fri statskirke", organisert i "statskirkepartiet."

Han ønsker å fortsette arbeidet for den frie, selvstyrte folkekirke, med utrettelig oppsynsvirksomhet: Minst to dyktige menn skulle i minst 5 år ikke gjøre annet enn å reise rundt og undervise om hva en fri folkekirke er (Vold 1920: 49). Karakteristisk nok tar Vold opp den hyppige innvendingene om at løsrivelse fra staten vil føre til at en mister kristendomsundervisningen i skolen. Han profeterer om at en med fortsatt statskirke vil oppleve skolens religionsundervisning "i overensstemmelse med tidsaanden blir reformert og reformert, faar en mer og mer indskrenket plads, indtil den en vakker dag er blit saadan at man maa oprætte private barneskoler og fra kirkens side forlange kristendomsundervisningen fjernet fra og unddrat statens makt. Kirken vil selvfølgelig som statskirke staa der makteløs, som den ogsaa nu gjør" (Vold 1920: 67). Han synspunkter samsvarer med det som allerede var uttrykt av andre i Kirkepartiet, for eksempel av seminarlærer og indremisjonssekretær Anders Forfang i 1912, i hans skrift "Kirkesaken", der han behandler kirken og religionsundervisningen (Ellingsen I 1973:137).

Levende menigheter eller død statskirkelighet

Planene om den menighetsmessige prestedannelse var som vi har sett, inspirert av norsk-amerikanske teologer og av de norske presteskoler i Amerika. Hvorvidt kampen mot statskirken også har slike røtter, er vanskeligere å si. Haanes skriver at "reformtankene forble ord og programerklæringer i Norge: Med utvandringen til Amerika forandret dramatisk denne situasjonen" (Haanes 1998 s. 222). Reformbevegelsen hadde ført til sterkere fokus på kirkens egenart og selvstendighet. "1905-argumentet" om oppløsning av unionen mellom kirke og stat hadde neppe vært gangbart uten allmenn anerkjennelse av at kirken ikke uten videre kan defineres som en del av statsforvaltningen. Men det radikale kravet om en ny kirkeordning kom så fort og plutselig at den ikke vant allmenn tilslutning. Statsråd Chr. Knudsens holdning er typisk: Prinsipielt er han for den frie folkekirke, men tiden er enda ikke moden.

Selvsagt var - og er - enhver endring i den norske kirkes organisasjon avhengig av politikerne, av regjering og Storting.

Og uenigheten innen de kirkelige organer var jo tydelig. Kirkekommisjonen av 1908 framla delt innstilling i 1911 (Ellingsen 1973 s.115ff). Det er klart at i bunnen for innstillingen både fra flertall og mindretall ligger forskjell i kirkesyn. Når slagordet "menighetsmessig" var brukt i forbindelse med presteutdannelsen og opprettelsen av Menighetsfakultetet, er det klart at spørsmålet kommer opp om hva en prinsipielt forstår med menighet.

I denne forbindelse er det nyttig å følge 1890-årenes debatt om menighetsforståelsen også blant nordmenn "på den andre siden av havet". Etter at Den forenede norsk-lutherske kirke ble stiftet i 1890, en sammenslutning av 3 andre kirkesamfunn, oppstod strid om funksjon og eiendomsrett til Augsburg seminar. I 1897 ble Frikirken stiftet, og seminaret fortsatte sin virksomhet, slik det hadde gjort tidligere med professorene Georg Sverdrup og Sven Oftedal som de ledende menn. I årene 1897-98 gikk en interessant debatt om kirkesynet, godt dokumentert i bind II av G. Sverdrups Samlede Skrifter, som har tittelen "Menigheden". Et kjernepunkt er her uttrykket "*den gamle kirkeorden*". Formannen i Den forenede kirke, Gjermund Hoyme hadde brukt dette uttrykket i sin åpningstale ved Den forenede kirkes årsmøte i 1897. Han gikk da inn på anklagene fra Sverdrup om at menighetene i Den forenede kirke var "døde menigheter" og sier: "Vi vil ikke finne på noe nyt. De gamle Midler - Ord og Sakrament - og den gamle Kirkeorden er god nok". (Beretning om det ottende Aarsmøde 1897: 11).

Sverdrups slagord var "frie menigheter i et frit land", og han anklager Den forenede kirke for å henge igjen i død statskirkelighet. "Er ikke den gamle kirkeorden netop den gamle statskirkelige Orden med Tillem্পning til nye Forholde, under hvilke den stakkels gamle Orden har faaet nogle snurige Tilsætninger af høist tvilsomt Værd?" (Sverdrup II: 172) "I Statskirken er igrunnen Menigheden blevet borte. Statskirkens kongelige Prester har imidlertid sine Embedsdistrikter med lokale og geografiske Grænser, indenfor hvilke altsaa alle Mennesker hører til Sognet ---. Dette kaldes stundom ved høitidelige Leiligheder "Menighed". Sverdrup slår fast at "i store deler av vort

Folk i Amerika, er dette det Forbillede, som anses som mønstergyldig for Menighedsbygningen”.

Mot dette setter Sverdrup sin forståelse: Menigheten er Kristi legeme, et folk i tro og kjærlighet (Sverdrup II:188f,), fridd fra ”statskirkelig umyndighet” og prestedominans (Sverdrup II: 221). Hans menighetsideal går i retning av kongregasjonalisme. Derfor skulle Frikirken ikke forstås som et kirkesamfunn, men som en sammenslutning av menigheter. Samtidig måtte Sverdrup gå imot pastor Knut O. Lundeberg, som i 1899 stiftet ”Broder-samfundet” en sammenslutning av menigheter, der bare omvendte kristne kunne bli medlemmer (Sverdrup II: 230ff). Lundeberg hadde mottatt sterke impulser fra den lutherske frikirke i Norge under et besøk der samme år (Lundeberg 1982: 78). Mot Lundeberg anfører Sverdrup den lutherske lære om at kirken både er synlig og usynlig, og at ingen, i alle fall ikke presten, skal avgjøre hvem som er kristen. Menigheten er der ord og sakrament er, men den statskirkelige praksis har forvirret dette synspunkt. ”--naar Ordet og Sakramentene har sin rette Virkning, saa blir det Vækkelse og Liv, saa mister de statskirkelige saakalte Menigheder de vakte og de troende, fordi der er aldeles ingen Plads for dem i ”den gamle Kirkeorden” , skriver Sverdrup (Sverdrup II s. 236f). Det kan tilføyes at Lundeberg etter noen år gikk inn i Den forenede kirke, som han kaller en ”blandingskirke”, i overensstemmelse med et mer folkekirkelig syn (Lundeberg 1982: 96).

Det amerikanske forbilde.

Sverdrups beskrivelsen av statskirkesystemets negative følger var ekstrem og nok preget av at han hadde forlatt Norge med visjonen om i Amerika å virkeliggjøre reformbevegelsens mål, nemlig fritt prestevalg og menighetsmessig presteutdannelse (Haanes 1998: 218). Sverdrup finner at selve statskirkesystemet har svekket kirken. Alt som ung mann skrev han i 1875 at bakgrunnen for at han og hans venner måtte utvandre, var den kamp som helt siden 1814 har foregått i Norge, rundt spørsmålet om kirken skulle være ”et Hjul i Statsmaskinen, en Anstalt af Staten til Religionens og Moralens Forfremmelse i Riket”, med presten som en

statstjener, mens menighetens viktigste oppgave var å sørge for prestens underhold og høre på hans prekener? Eller skulle menigheten være et levende samfunn om nådemidlene, presten en ekte menighetens tjener (Sverdrup IV:182)? Lignende kritisk bedømmelse av den kirkelige situasjon finner vi selvsagt også i Norge. Gustav Jensen, ledende innenfor norsk praktisk teologi i flere årtier, gjorde seg allerede i 1880-årene til talsmann for menighetsvek-kelse og fornyelse av død vanekristendom (Sandvik 1998: 112). Og leser vi ”småskriftene” fra 1906, eller kanskje særlig Karl Volds skrift om folkekirken fra 1920, finner vi tilsvarende analyser. Vold avviser frikirketanken, og den hadde ingen bred støtte i årene etter 1905. Men Vold skriver at den norske kirke ikke er arbeidsdyktig, at menighetene bare er menigheter i navnet, folk har ingen menighetsbevissthet, og mange finner at det er organisasjonenes foreninger som er de egentlige menigheter (Vold 1920: 35ff).

En kan vel si at Sverdrups og ønske om at Augsburg seminar skulle være et arnested for det kristelige liv også i Norge, og ”give Renter tilbake til Fædrelandet af det Pund, vi fik med os derfra” (Sverdrup II:26), på en måte gikk i oppfyllelse. Kanskje kan dette utvides til å gjelde innflytelsen fra det norske kristenliv i Amerika generelt. Dette har vært lite påaktet i forskningen. Da professor Taranger, en av de aller viktigste menn i bevegelsens for den frie folkekirke, kom til Amerika i 1928, skrev han i sin beretning:

”Intet har vel vært tyngre å bære enn den ringeakt hvormed vi her hjemme, både prester og lekfolk har sett ned på de norsk-amerikanske prester og professorer. For aldri har vel ringeakt vært mindre på sin plass enn her. Derom vitner høylydt det kjempeverk som de har utført, både religiøst og kulturelt. Det vi har fått gjøre her hjemme er barneverk mot det Gud har gitt dem nåde til å utføre. Det eneste om kan nevnes ved siden av deres, er vår hedningemisjon” (Taranger 1928: 71). I 1920 hadde Vold med rette slått fast: ”Men folkekirkens folk er ikke indbyrdes enige” (Vold 1920:7). Dermed satte han vel ord på hvorfor politikerne ikke fant noen grunn til å endre kirkens organisasjon eller gi fra seg kontrollen over kirken.

Epilog:

Kravet om et kirkens 1905 "lå i luften" for 100 år siden. I luften kom også sterke vinder fra vest, fra den norske kirkedebatten i Amerika. Men statskirkesystemet ble stående, det består ennå i Norge. Det gikk mer enn 60 år fra reformbevegelsens begynnelse i 1850-årene til 1920, da vi fikk menighetsråd. Nye 60 år gikk til en fikk Kirkemøtet. Offentlige og kirkelige kommisjoner og utvalg har i løpet av de siste 100 år avgitt utallige utredninger om stat og kirke. På det 5. frivillige kirkelige landsmøte i 1906 hadde misjonssekretær Lars Dahle ordet i debatten om en skulle gå inn for å få opprettet en kirkelig eller en kongelig kommisjon. Dahle gikk inn for det første, fordi "kongelige Kommisjoner har faat et slemt Ord paa seg som en Art Begravelsesbyraer" (Det femte frivillige kirkelige Aarsmøde: 184). Og for 50 år siden sa stortingsmann Olav Oksvik: "Jeg mener vi bør beholde statskirken, fordi det kirkelige liv reguleres best når staten har makt over kirken (T. Ellingsen II, 1973:86). Begravelse, statskontroll - det er det store spørsmål, også i 2005.

Litteratur:

Bang, Anton Chr. 1909:
Erindringer, Kristiania.
Ellingsen, Terje
1973 I: Fri folkekirke. Den norske kirkes forfatning under debatt 1906- 1916.
1973 II: Kirkelig visjon - politisk drakamp. Fra reformarbeidet i Den norske kirke. Stavanger.
Det 5. frivillige kirkelige Landsmøde, forsamlet i Kristiania fra 29. okt. til 2.nov. 1906, Kristiania, 1907.
Beretningen om det 8. Aarsmøde i Den forenede norsk-lutherske Kirke i Amerika, 1898 Minneapolis.

Fjeldheim, Leiv 1984:
Folkerørsla som vart parti, Bergen.
Haanes, Vidar L. 1998:
"Hva skal da dette blive for prester, Trondheim, KIFO Perspektiv 5.
Lundeberg, Knut O. 1982:
Glimt fra mit Liv, red. Ø. Gulliksen, Bø i Telemark.
Molland, Einar 1979:
Norges Kirkehistorie i det 19.århundre, Bind II, Oslo.
Oftestad, Bernt 1995:
Statsreligionens moderne rekonstruksjon - under kirkestriden 1903-1923 i Kirkens skole, statens kirke, festskrift for B. Haraldsø, 23ff, Trondheim.
Sandvik, Bjørn 1998:
Det store nattverdfallet, Trondheim, KIFO Perspektiv 2.
Sverdrup, Georg I- VI:
Professor Georg Sverdups samlede Skrifter i Udvalg, , Minneapolis 1909-1912.
Taranger, Absalon 1906:
Statsreligion eller fri Folkekirke, Kristiania.
Taranger, Absalon 1927:
Inntrykk fra America, Oslo.
Thorkildsen, Dag 1987:
Unionsoppløsning, kirke og politikk, Oslo.
Vold, Karl 1920:
Vor folkekirke og dens Opgaver. Er den frie Folkekirke endnu aktuel? Kristiania.
Smaaskrifter om Kirkens Ret og Frihed I- 8 , 1906, Kristiania
Aviser:
Decorahposten, Decorah, Iowa
Skandinaven, Chicago

Etter Lærenemnda

AV KNUT ALFSVÅG

Etter å ha arbeidet med saken siden høsten 2002, har Lærenemnda (LN) nå lagt fram sin uttalelse Skrifforståelse og *skrifbruk med særlig henlegg på homofilisaken*. Uttalelsen dokumenterer at LNs medlemmer er enige både om Skriften som avgjørende lærenorm i kirken og i utleggelsen av de aktuelle tekstene, som alle konsekvent avviser samkjønnet sex. Ikke uventet er LN likevel delt når det gjelder det sentrale spørsmål om Den norske kirke bør åpne for tilsetning av homofilt samlevende i vigslede stillinger og for velsignelse av homofile partnerskap.

Som et bidrag til den debatt som nå nødvendigvis vil følge, vil jeg her gjerne fokusere på tre sentrale problemstillinger (alle sidehenvisninger er til den trykte utgaven av LNs uttalelse, Oslo 2006).

1) Begrepet homofili.

LN tar fortjenstfullt utgangspunkt i et kulturanalytisk perspektiv på samlivsspørsmålene, og framhever individualisme "som et viktig trekk ved menneskers utforming av sitt liv i dagens kultur og samfunn" (s. 27). Dette står i en viss spenning til "utvikling av egen identitet" gjennom "forankring i tradisjoner og relativt stabile verdisystemer" (s. 28). En er samtidig klar over at sentrale begreper som homoseksualitet og homofili er moderne begreper, brukt først gang henholdsvis i det 19. og det 20. århundre (s. 25). Uttalelsen reiser imidlertid ikke spørsmålet om begrepsdannelsen her er

bestemt av sin historiske kontekst og dermed kan reflektere modernismens tradisjonskritiske individualisme på en måte som virker styrende for drøftelsen. En er klar over at kjønnsforståelsen i hvert fall et stykke på vei er sosialt bestemt (s. 30-31), og at homofili-begrepet kan være tildekkende i forhold til et reelt mangfold når det gjelder seksuell identitetsopplevelse (s. 31-32). Likevel er dette ikke reflektert i forhold til uttalelsen som helhet, som gjennomgående bruker "homofili" og "de homofile" som betegnelse på det som her diskuteres med en grad av entydighet som ikke uten videre har dekning i uttalelsens prinsipielle overveielser omkring kulturell betingethet.

Den minst problematiske side ved dette er antagelig den at avsnittet "Homoseksuell praksis i den gresk-romerske verden" (s. 62-69) da diskuterer det aktuelle problem ut fra en terminologi som i noen grad er anakronistisk. Redegjørelsen fra Baasland og Ådna (s. 66-69) har utvilsomt god dekning for følgende konklusjon: "Utbredelse, praktisering av ulike former for samkjønnet omgang, idealisering og tenkning omkring det som vi i dag kaller homofili, har likevel påfallende likheter med den situasjon vi har i store deler av den vestlig verden i dag." Betydelig mer problematisk er det at begrepet "homofiles erfaringer" fungerer forsnevrende og sperrer for et bredere tilfang av erfaringer fra det felt som her er aktuelt. LN har sikkert rett i at for mange av dem som selv

vil definere seg som homofile, kan erfaringer i kirkelig sammenheng “oppleves krenkende og føre til kriser og konflikter når det gjelder gudstro og gudsbilde” (s. 33), og at dette er noe som må tas på alvor som en reell utfordring. Det er imidlertid langt fra alle, i kirkelig sammenheng muligens et mindretall, av dem som strever med seksuell identitetsproblematikk som uten videre vil definere seg selv slik. Når problemstilling og begrepsbruk utformes slik LN gjør, kommer disse menneskenes erfaringer ikke til uttrykk, og uttalelsen gir inntrykk av en betydelige større entydighet enn det mangfold som faktisk fins.

Denne manglende forståelse for homofilebegrepets kulturhistoriske kontekst svekker også klart troverdigheten av det ideal om det monogame og trofaste homofile partnerskap uttalelsen opererer med. Hafstad (med tilslutning av Lappegard og Karlsen Seim) hevder i sin problematisering av flertallets individualisme-kritikk at forandring og konflikt må forstås positivt, og peker, etter mitt skjønn med rette, på at den moderne åpenhet for “homofiles kjærlighetsvalg” henger nært sammen med “framveksten av individualismen” (s. 30). Likevel vil ti av LNs medlemmer (inkludert disse tre) uten modifikasjoner overføre entydig tradisjons- og fellesskapsorienterte idealer hentet fra det monogame ekteskap på det homoseksuelle samliv “som et samliv i kjærlighet, trofasthet og oppofrelse” (s. 91). Hvordan et prinsipielt tradisjonskritisk fenomen som den moderne homofile frigjøringsbevegelse skal kunne fremme idealer som forpliktelse, trofasthet og selvoppgivelse, gir LN imidlertid ikke noe svar på. Problemet skjerpes ytterligere ved at ingen av de organisasjoner som vil representere de homofile noen sinne har gitt uttrykk for slike idealer; de lar seg f. eks. knapt forene med Åpen Kirkegruppes prinsipielle likestilling av homofile og bifile som uttalelsen selv viser til (s. 32). På dette punkt framtrer derfor uttalelsen fra de ti som såpass virkelighetsfjern at det er vanskelig å ta den på alvor.

Det Hafstads og Åpen Kirkegruppes forståelse entydig peker i retning av, er avvisningen av den livslange trofasthet som samlivsideal til fordel for en betoning av muligheten for vekst gjennom forandring og

konflikt, og det er mye som tyder på at det er slik et forsvar for homofilt samliv må begrunnes om den skal være gjennomtenkt og konsekvent. Det hadde utvilsomt vært en vinning for debatten om dette hadde kommet klart til uttrykk i LNs uttalelse i stedet for å bli forsøkt gjemt bort under selvmotsgelser.

2) Bibelens autoritet.

LN gir i uttalelsens kapittel 3.4 en god rede-gjørelse for forståelsen av “Skriften som øverste autoritet og norm for kirkens lære” (s. 41). Når dette skal anvendes i forhold til de tekster som avviser samkjønnet sex, går det imidlertid fort galt. De ti som forsøker å argumentere for kirkelig aksept av homofilt samliv, scorer sitt første selvmål allerede ved den innledende henvisning til uttrykket “evangeliets blivende vilje” i Confessio Augustana, artikkel 28 (s. 58 i den norske utgaven av *Konkordieboken*; LNs uttalelse s. 88). Det en da overser, er at poenget i CA 28 er at det er Det nye testamente selv som forklarer hva som er evangeliets blivende vilje ved å understreke at bestemte bud (i CA 28 gjelder det sabbatsbudet og forbudet mot blodmat) ikke anses allment forpliktende for hedningekristne; de tekster en her tenker på, er Kol 2,16, som opphever sabbatsbudet (CA 28,44), og Rom 14,5-6, som opphever alle regler både når det gjelder dager og mat. Det var lutheranernes motstandere som den gang hevdet at kirken kunne oppheve eller ilegge forbud uten bibelsk begrunnelse. Når LNs uttalelse viser til CA 28 som del av en begrunnelse for at kirken i dag uten entydig bibelsk grunnlag kan dispensere fra apostoliske bud og formaninger, forsøker en derfor å ta denne teksten til inntekt for et syn som ligger nokså nær det den ble skrevet for å av-vise. At halvparten av LNs medlemmer ikke ser dette, styrker ikke uten videre tiltroen til resonnementenes troverdighet.

Men det blir verre. Den fortolkningsmodell som de ti som forsvarer homofilt samliv legger seg på, er å vise til nestekjærlighetsbudet og Jesu eksempel på en slik måte at en gir seg selv muligheten til å fristilles i forhold til alle konkrete nytestamentlige bud og formaninger (s. 88-90), samtidig som skapelsens kjønns-differensiering dels forstås ensidig ut fra forplantningen (s. 90), dels som et eksempel på

en av flere muligheter (Hafstads og Lappegards merknad, s. 76). Ettersom også homofile kan uttrykke nestekjærlighet, kommer en slik til den konklusjon at det ikke kan "være en særegen etisk kodeks for homofile mennesker som avgrenser deres livsmuligheter i forhold til det som gjelder for alle andre" (s. 90).

Problemet ved den utiltallige forenkling som ligger i den enkle todeling mellom "homofile" og "alle andre" er det pekt på ovenfor. Et vel så vesentlig problem er at de tolkningsprinsipper en her legger til grunn, gjør det prinsipielt mulig å kombinere en teoretisk respekt for Bibelens autoritet med frihet fra ethvert konkret lærepunkt i den bibelske åpenbaring. Fra de mange eksempler kirkens historie gir på en slik tilnærming, vet vi at det som da i realiteten fungerer som erstatning for det bibelske, er (deler av) samtidens idealer, først og fremst slik de utfoldes i de deler av samfunnet som kirkens lederskap lettest identifiserer seg med. Det er da grunn til å forvente stor grad av tilslutning til allment utbredte holdninger i det sekulære akademisk, altså det som i dag gjerne kalles det politisk korrekte. Dette er da også noe LNs uttalelse bekrefter ved at de etiske ideal de ti som ønsker å åpne for homofilt samliv bekjenner seg til, uten nærmere presisering angis som "etterprøving av hva som urettmessig binder og begrenser mennesker, og hva som frigjør til liv i kjærlighet" (s. 89). At dette er et så flertydig utsagn at det kan brukes til å begrunne omtrent hva som helst, synes ikke å bekymre de ti som har stilt seg bak det.

For hundre år siden kaltes slik lettvent omgang med samtidens honnrørd i teologisk sammenheng for kulturprotestantisme. Årsakene til at dette ikke fortøner seg som vellykket i denne sammenheng heller, er det klart redegjort for i LNs uttalelse i form av Ádnas merknad i kapittel 3.9, hvor han peker på at deler av den argumentasjon som her er referert, "underminerer Skriften som et troverdig åpenbaringsvitnesbyrd" (s. 123). Som begrunnelse for sin konklusjon, viser Ádna her både til hvordan "konkrete enkeltbud . . . lettvent og ubeskyttet" spilles ut "mot overordnede idealer og bud om barmhjertighet og nestekjærlighet" og til argumentasjonen "i forhold til kjønnsdifferensieringen og mennesket som

skapt i Guds bilde ut fra 1 Mos 1." Det hersker derfor, skriver Ádna, usikkerhet om de nemndmedlemmer som ikke distanserer seg fra denne argumentasjonen (dvs. de ti "som konkluderer med at homofilt samliv er teologisk legitimt") "rent faktisk fastholder Skriften som et troverdig vitnesbyrd om Guds åpenbaring" (s. 124). Antagelig er det grunn til å skjerpe formuleringen enda noe mer og spørre om ikke Bibelens autoritet for de ti som det her vises til, i realiteten har brutt helt sammen.

3) Homofilisaken og kirkens enhet

Etter mitt skjønn dokumenterer LNs uttalelse først og fremst tre ting. Den ene er at det er stor grad av enighet om hvordan de aktuelle tekstene skal forstås, og at uenigheten derfor først og fremst gjelder anvendelsen i den aktuelle situasjon. Den andre er at mennesker som betegner seg selv som homofile, også har negative erfaringer fra sitt møte med kirken, og at dette er erfaringer som skal tas på alvor. Et stort flertall i LN står imidlertid sammen om å hevde at det i dette arbeidet er mulig å hevde også kirkens tradisjonelle restriktive holdning til samkjønnet sex uten dermed å krenke homofiles integritet og menneskeverd (Hafstad står med sin merknad s. 86-87 alene om ikke å gi sin tilslutning til dette syn). Menneskerettighetsbasert argumentasjon for aksept for homofilt samliv, som det var klare tilløp til blant biskopene på slutten av 90-tallet (s. 20), burde dermed være parkert for godt.

Det tredje er at de som argumenterer for en endring i kirkens restriktive holdning til samkjønnet sex, ikke har vunnet fram. Tvert imot dokumenterer LN at de ti som fastholder kirkens tradisjonelle syn, har meget tungtveiende innvendinger mot både argumentasjon og konklusjon i det som LNs øvrige medlemmer framfører. Ádnas påpekning av at disse undergraver Skriften som troverdig åpenbaringsvitnesbyrd, er referert ovenfor. LNs medlemmer står riktignok sammen om å hevde at uenigheten "ikke behøver å føre til at en ikke kan ha gudstjenestefelleskap" (s. 124; G. Hagesæther har ikke gitt sin tilslutning til denne konklusjonen). Likevel fastholdes det at det her foreligger "to uforenlige syn", og at begge ikke kan være "retningsgivende for lære,

ordninger og liturgi” (s. 125). I en særuttalelse fra Austad og Bondevik med tilslutning fra åtte andre medlemmer heter det derfor at en ikke kan “støtte tanken om å innføre en liturgisk ordning for inngåelse og velsignelse av partnerskap”, og at det er “uforenlig med vår forståelse av og forpliktelse på Skriften å vigse, tilsette og bruke samlevende homofile i vigsele stillinger i kirken” (s. 137).

LN's uttalelse dokumenterer slik med stor entydighet at denne saken har stort potensiale til å virke splittende i forhold til fellesskapet i Den norske kirke. Det skille som den restriktive del av LN slik anfører mellom argumentasjon for og faktisk gjennomføring av aksept for homofilt samliv, kan nok anfektes; bl.a. kan det diskuteres om den vekt apostelen selv gir sin formaning i 1 Kor 6,9-10 (“verken . . . menn som ligger med menn, eller som lar seg ligge med . . . skal arve Guds rike”) er godt integrert i et slikt syn. Det som derimot ikke kan diskuteres, er at det i og med LN's uttalelse er utvetydig dokumentert at det fra kompetent teologisk hold rettes tungtveiende argumentasjon mot at Den norske kirke skal endre sin praksis på det felt som her diskuteres, og at den kirkelige enhet som LN fremdeles kan argumentere for, ikke uten videre vil la seg opprettholde om praksis faktisk blir endret.

Vi holder oss ikke med noe ufeilbarlig lære-embete i Den norske kirke, noe som antagelig er en viktig premiss for at LN kan hevde at vi i gjensidig respekt kan leve med en i noen grad uavklart debatt om disse ting. Vi holder oss derimot med et bispeembete hvis innehavere ved sin vigsling lover å “legge vinn på å fremme og bevare enheten i Guds kirke” (*Gudstjenestebok II*, s. 210). Det burde etter at LN's arbeid med denne saken nå er avsluttet, være hevet over

enhver tvil at denne enheten ikke fremmes ved innføring av velsignelse av partnerskap og vigsling av samlevende homofile. Av hensyn til kirkens enhet kan derfor slike ordninger ikke vedtas nå. Om dette burde det nå være mulig å enes, også for dem i kirken som primært hadde sett at kirken var kommet til andre løsninger. Ikke minst påhviler det nå biskopene et klart ansvar for å arbeide for samlende løsninger uavhengig av deres personlige preferanser. Ingen ansvarlig kirkeleder kan gå inn for å endre veletablert kirkelig praksis uten at det i alt vesentlig er enighet om ønskeligheten av en slik endring. Da fremmer en kirkelig splittelse, og det kan en biskop som ønsker å utøve sitt embete i samsvar med vigslingens løftesavleggelse ikke gjøre.

Mye tyder på at dersom konklusjonen på den videre kirkelige behandling blir at kirkens praksis likevel endres, vil vi stå overfor en svært uoversiktlig kirkelig situasjon. LN's argumentasjon peker i så fall i retning av de som ønsker å fastholde kirkens tradisjonelle syn, ikke uten videre vil kunne fastholde det kirkelige fellesskap med dem som hevder full kirkelig legitimitet for en ny praksis. Vi kan da komme til å se enten en utbygging av alternative kirkelige strukturer mer eller mindre innenfor Den norske kirke slik at den framstår som en form for organisert kirkesplittelse, eller en forflytning av betydelige deler av den kirkelige aktivitet i Norge fra Den norske kirke til frikirkene. Kanskje der også vil utvikles en form for strategi for et samlet oppbrudd fra Den norske kirke. Antagelig er dette fremdeles en utvikling som lar seg unngå, men det krever i så fall både framsyn og visdom fra ledelsen i Den norske kirke i tiden som kommer.

SØNDAGSTEKSTEN

Eyolf Berg, Sjur Isaksen, Kurt Hjemdal og Astrid Sætrang Morvik

Palmesøndag

09.04.06

Evangelium: Mark. 11,1-10

Beretningen om Jesu inntog i Jerusalem finnes i alle de fire evangeliene. Inntoget markerer innledningen til Jesu siste uke i Jerusalem. Iflg. Joh. 12,1 og 12 fant inntoget sted fem dager før jødernes påske, og opplysningene hos Markus kan tolkes i samme retning.

Hele beretningen er gjennomglødet av evangelistens overbevisning om hvem Jesus er. Valget av ridedyr poengteres for å vise at også Jesus selv var bevisst sin stilling som den lovede Messias, og vi ser gjennom hele hendelsen at Jesus opptrer innenfor rammen av den gammeltestamentlige Messias-symbolikken. Selv om ikke Markus siterer Sak. 9,9, ligger likevel profetien tydelig i bunn når ridedyret velges ut. Også senere jødisk litteratur viser eksempler på at nettopp eselet er Messias', fredsfyrstens, ridedyr (1. Mos. 29,10-11 - en messiansk tolkning av denne teksten finnes allerede i Dødehavstekstene.) - i motsetning til krigsherrenes stridshester. Når Markus poengterer at Herren (Det er f.ø. eneste gangen Jesus lar bruke denne tittelen, som ellers hører hjemme etter oppstandelsen.) velger en uberidd esefole, kan dette ha flere betydninger. I tillegg til den helt åpenbare hentydningen til Sak. 9,9 som evangelisten nå

ser gå i oppfyllelse, synes der også å ligge et poeng i at Herrens ridedyr ikke skal være profanert gjennom å brukes i arbeide (4. Mos. 19,2; 5. Mos21,3), jfr. dyrene som dro vognen med Herrens ark (1. Sam. 6,7): Herrens skjulte nærvær i arken erstattes nå med Hans åpenlyse nærvær i Messias.

Evangeliene er samstemte i sin gjengivelse av folkemengdens hyllingsrop: Hosianna! Velsignet være Han som kommer i Herrens navn", et sitat fra Ps. 118,25-26 (Septuaginta), opprinnelig et bønnerop som i den liturgiske tradisjonen fra tempelet hadde utviklet seg til et jubel- og lovprisningsrop til en konge eller til Gud selv - slik vi fremdeles bruker det i Kirkens liturgi. I rammen av løvhyttefesten hadde hele dette av snittet i Ps. 118 et tydelig messiansk innhold som også skinner gjennom i for eksempel Luk. 13,35 der det heter at tempelet skal stå forlatt "inntil den dag dere roper: Velsignet være Han som kommer i Herrens Navn." Også Johannes er inne på det samme i beretningen om Jesus og den samaritanske kvinnen ved Jakobs brønn, der han siterer Jesus som sier at i den messianske tidsalder skal tilbedelsen ikke være knyttet til et bestemt sted, men (underforstått) til Messias selv.

Alle evangelistene har tilføyelser til hosianna-ropet, tilføyelser som understreker og fremhever ropets messianske - eller kristologiske - karakter. Vi kjenner ingen direkte parallell til

uttrykket "Velsignet være vår far Davids rike som kommer!, men i den såkalte Krigsrullen fra Dødehavsfunnene finnes en interessant bakgrunn, en visjon av opprettelsen av det fremtidige (Guds)riket, seieren over alle (Herrens) fiender og jubelen som stiger opp i overensstemmelse med Sak. 9,9: "Og de åpnet portene til Jerusalem, som seierherren skal dra inn gjennom."

Til gudstjenesten:

Det er en gammel - og meget god - kirkelig tradisjon å begynne Palmesøndagens gudstjeneste utenfor kirkehuset med vigsling og utdeling av palmegrener hvorpå man "følger Kristus inn i byen", dvs. inn i kirken som en symbolsk opptakt til hele den stille uke og påskehøytiden der vi skal følge Jesus gjennom hele Hans lidelse og død frem til seieren og (den fysiske og legemlige!) oppstandelsen. Dette lar seg godt gjøre også i en luthersk sammenheng, og erfaringen er at de fleste som opplever et slikt palmesøndagsinntog, opplever det som en sterk og meningsfylt forberedelse til selve påskefeiringen. Gi gjerne barna en fremtredende plass. - Og med en tekst der et element fra nattverdsliturgien er så fremtredende, er det en selvfølge at Herrens nattverd feires på denne søndagen.

Til prekenen:

Det viktigste for predikanten denne dagen, er å understreke at Herren som red inn i Jerusalem - Messias, Kristus - er den samme i går og i dag, ja til evig tid. Nettopp heri ligger vårt evige håp, for det rike Han red inn for å opprette, skal vi ved troen på Ham få oppleve i all sin glans når vi én dag får se Ham som Han er i Hans evige rike.

EYOLF BERG

Prest, redaksjonssekretær i Luthersk Kirketidende

(Den ordinære skribenten for denne tekstgjennomgåelsen har meldt sykdomsforfall, og redaksjonssekretæren har gått inn i hennes sted)

Skjærtorsdag

13.april 2006

Prekentekest: Joh 13,1-15

Jes 53,1-5; 1.Kor 11, 23-29

Personlig

For noen år siden startet biskop Odd Bondevik en samtale om begrepet "personlig kristen", der han la vekt på at denne merkelappen kunne være både vanskelig å forstå og kunne virke ekskluderende. Hva slags kristen er jeg hvis jeg ikke er *personlig* kristen? Jeg har opplevd flere ganger at mennesker har sagt til meg: "Jeg er vel ikke personlig kristen, men jeg tror på Gud og på Jesus og jeg ber hver dag." Selv om de har en tro som er både sterkere og tryggere enn min egen, kjenner de mindreverdighetskomplekser i forhold til ett eller annet "mer" som skal til. Jeg tror begrepet er på vei ut. Det er like greit.

Likevel sitter dette ordet *personlig* igjen i meg etter å ha lest om fotvaskingen i dagens tekst. Himmelkongen på kne foran slitne hverdagsmennesker med skitne føtter. Himmelkongen som bestemmer, men varsomt berører og vasker føtter med sine egne hender. Ingen har vasket mine føtter siden jeg var barn. Det vil jeg helst gjøre selv. Peter likte det ikke han heller. Dette blir feil, Herre! På 2000 års avstand kjenner jeg at dette blir personlig, veldig personlig.

Renvasket

På slutten av 70-tallet laget den svenske regissøren Per Söderberg en kortfilm, der Jesus fremstilles som en gatefeier. Han gikk rundt i Stockholms gater med feiekost og feiebrett og en tralle med en søppelbøtte på. Når han møtte mennesker som han så var bundet av noe de bar på, tok han det varsomt og bestemt fra dem og la det i søppelbøtta. Avsløringen var både ubehagelig og friggjørende, og etterpå ble de avslørte en del av gatefeierens følge. I en scene kommer gatefeieren bort til en prostituert kvinne som sitter ved en vannfontene. Uten forvarsel tar han en klut, dypper den i fontenen og tar til å vaske ansiktet hennes, så sminken renner i strie, svarte strømmer. Den første reaksjonen er forskrekkelse, fornærmelse og motstand. Men når gatefeieren har holdt på en stund sprer smilet seg i kvinnens ansikt. Både sminkeveske og et knust speil forsvinner i

søpla, og den prostituerte følger gatefeieren videre gjennom byen.

Tekst og budskap

Det er faktisk 6 år siden fotvaskingen i Joh 13 var pretekst på skjærtorsdag. Johannes har ingen versjon av nattverdinnstiftelsen, slik synoptikerne har, så det tekstmessige bidrag til relasjonen skjærtorsdag - nattverd må vi til lese-teksten i 1.Kor for å finne.

Vår tekst er innledningen på den andre hoveddel av Johannesevangeliet. De 12 første kapitlene beskriver Jesu offentlige virke, med vekt på *tegnene* og den mottakelse disse tegnene fikk. I den andre hoveddelen er det Jesu forhold til disiplene som står i fokus, han viser sin herlighet for den indre krets. Og denne delen starter altså i et bokstavelig talt avgrenset rom, der bare Jesus og de 12 er til stede. Johannes plasserer dette måltidet *før* påskehøytiden (v.1) mens synoptikerne beskriver måltidet som en feiring av jødernes rituelle påskemåltid om kvelden den 15nisan. Forskjellen mellom disse to versjonene når det gjelder kronologi, er omdiskutert. Det de fleste eksegeter vil være enige om er at fotvaskingen faktisk skjedde i tilknytning til det samme måltid der Jesus innstiftet nattverden.

v.1-3: Forsikringen om Jesu kjærlighet til *det siste* (eis telos), kan også bety til *det ytterste, det fullkomne*. I v. 2-3 etableres Forræderens nærvær, og Jesu selvbevissthet som den som kom fra og gikk til Gud.

v. 4-10: Det uhørte i hendelsen trer tydelig fram. Dette er ikke engang slavearbeid! For disiplene måtte det fortone seg umulig, støtende og fremmed, selv om noen av dem muligens kunne memorere ord av Jesus der han talte om rollene som byttes om i Guds rike: *Herren tjener tjenerne* (Luk 12,37) Peters reaksjon er naturlig, mens Jesu tilsvaret i v.8 blir ett av tekstens nøkkelord: Hvis jeg ikke vasker deg, har vi ikke lenger noe sammen/har du ikke del med meg. (*uke kjeis meros met'emu*) Jesu betoning av vaskingsens nødvendighet, leder tanken mot dåpen. Ikke bare er dåpen et renselsesbad, det er også i følge Paulus, det bad som gir delaktighet i Jesu død og oppstandelse (Rom 6)

v. 12-15: Her gjengir evangelisten Jesu egen hermeneutiske anvendelse av sin egen hand-

ling: Slik som jeg har gjort, skal også dere gjøre!

Teksten om fotvaskingen bærer i seg mange mulige tolkningsretninger, noen ligger helt oppe i dagen, mens andre betydninger ligger dypere i den overførte symbolikken. Grovt sett kan vi se 3 hovedtolkninger, som ikke behøver å stå i noen motsetning til hverandre:

1. Johannesevangeliet har en rikdom av flertydighet og symbolisme. Derfor er det ikke unaturlig at fotvaskingen har blitt tolket i *dåpens* kategorier. Særlig ut fra v. 8, som beskriver fotvaskingsens nødvendighet for livsfellesskapet med Mesteren, er det nærliggende å se parallellen med den kristne dåp som konstituerende inngang til livsfellesskapet med Jesus i menigheten. Vokabularet i vår tekst er sammenfallende med vokabularet i flere dåpstekster i brevlitteraturen. Når det gjelder vår preken på Skjærtorsdag, vil nok mange oppleve det fremmed å gjøre denne tolkning til hovedsak, siden dagen først og fremst har assosiasjoner til nattverden. Likevel er dette en levende og fullt mulig tolkningstradisjon.
2. Den andre overførte tolkningen knytter seg til *Jesu død* og til fotvaskingen som profetisk handling. Liksom han ydmyker seg foran disiplenes føtter og legger kappen av seg (*tithenai*), skulle han snart bli ydmyket på korset og gi opp sitt liv (*tithenai!*) Her finner vi også paralleller mellom Peters reaksjon i Mark 8,31 og Peters reaksjon i vår tekst: Dette må ikke skje! Dette er ikke rett!
3. Den siste tolkningsretningen er verken profetisk eller symbolsk: *Slik som jeg nå har gjort, skal dere også gjøre!* Enkelt og greit og veldig vanskelig. Det er Jesus selv som legger vekten på fotvaskingen som eksempel til etterfølgelse. Blant alle tolkninger bør ikke denne forsvinne, nemlig at Jesus kaller fram en radikal hengivelse for andre, i praktiske kjærlighetsgjerninger. At disse gjerningen faktisk har et element av ubehag og urimelighet i seg, kan være et godt moment for oss som er prester og predikanter: Er vi kresne på hva slags

tenester vi synes hører til vårt kall? Som om noen av oss skulle være overkvalifisert til selvhengivende kjærlighet?

Prekenskisser

1. Hvem blir jeg ved vaskevannsfatet?
  - et *vasket* menneske. *Ren og rettferdig*, himmelen verdig. Den Jesus får vaske, blir ren. Det blir ikke det samme når vi vil vaske oss selv, slik Pilatus prøver å gjøre i morgen (langfredag). Jesus renvasker oss, ikke bare for de falske anklager, men også for de sanne.
  - et *verdlig* menneske. *Ren og rettferdig*, *himmelen verdig*. Når himmelens Gud går på kne, som en tjener, gir det verdighet. Denne verdigheten ligger under og bak all vår synd og tilkortkommenhet. Denne verdigheten er heller ikke den som skaffer oss nåde. Men i Guds øyne er vi altså verd å elske, ja til og med å gå på kne for!
  - et *ventende* menneske. "Det jeg gjør, forstår du ikke nå, men du skal forstå det siden." Jesus hadde tid til å vente på Peters modning. På samme måte kan vi trygt hengi oss til dåpens og nattverdens mysterier, uten å forstå. Gud har tid. Vi tåler å vente.
2. Personlig
  - Innledning om begrepet personlig kristen.
  - *Jesus - en personlig Herre* som kommer helt nær. En Herre som ikke er avhengig av avstand for å beholde sin autoritet. En Herre som kan tjene ved vaskevannsfatet og likevel være ubestridt Mester. Skulle jeg da behøve å holde folk på avstand for å styrke min autoritet? Skulle jeg da være kresen på min hengivenhet i enkel neste-kjærlighetsgjerninger?
  - *Jesus - en personlig frelser* som vil bruke sin siste kveld til å spise med sine nærmeste. Det er grenser for vår etterfølgelse. Disiplene orket ikke engang å våke med han i Getsemane. De færreste skal opp på et kors. Og ingen utenom Jesus skal dit for å være Frelser.

- Avslutning: Ikke vær redd for om din tro ikke er personlig nok. Jesus er personlig nok. Ditt svar er å være her, la Ham tjene deg, ved vaskevannsfatet, ved bordet og i morgen på korset.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
Universitetslektor

Langfredag

14. april 2006

Prekentekst: Mark 14,26 - 15,37

Jesu lidelse og død - for oss

Inngang:

På en prekentur til Danmark for kort tid siden bodde jeg noen dager på en kro utenfor Holstebro der man hadde kalt opp rommene etter kjente dansker. Jeg var så heldig å bli plassert på Kaj Munk-rommet der det var en rekke av bøkene av ham og om ham. Det gav meg god anledning til igjen å fordype meg i denne merkelige prestens liv og tanker. Som kjent ble han henrettet av tyskerne natten mellom 4. og 5. januar 1944 på grunn av sin klare tale mot okkupasjonsmakten og dens overgrep.

Kaj Munk var klar over at tyskerne var etter ham, men han avviste elvenes oppfordringer om å gå under jorden eller flykte. Han reagerte på at så mange bøyet unna og unnløt å ta opp kampen mot uretten. Lenge før det skjedde var han klar over at han ville miste livet for sin frimodighet, men han så ingen annen vei. Noen måtte være villige til å ofre alt.

Også i dagens verden er det kristne som er villige til å ofre alt for ham de tror på - og som gjør det. På den måten bærer de vitnesbyrd om ham som ofret alt for dem. Og viser oss sammenhengen mellom langfredagens kors og det kors enhver disippel er kalt til å bære i Jesu spor. Paulus taler i et merkelig ord i Kol 1,24 om det som ennå mangler i Kristi lidelser. Han sier at han utfyller dette på sin egen kropp til

beste for kirken, Kristi legeme. Som forsoningen ble vunnet ved Kristi offer, innebærer det å bære ordet om forsoningen ut også offer. Men langfredagsofferet er basis og sentrum.

Til gudstjenesten:

Gudstjenesten langfredag har et helt spesielt preg der lesningen av lidelseshistorien har en sentral plass. Den kristne menighet er forsamlet om det som er selve grunnberetningen for dens eksistens, og det er viktig å gi lesningen rom. Om man velger å dele lesningen i tre bolker eller flere, er det viktig at den skjer slik at det som leses får tid til å synke. Det er mulig å synge vers fra sentrale pasjonssalmer mellom lesningene. Det er også mulig å gi rom for stillhet og gjerne for musikk knyttet til lidelseshistorien.

Slik jeg ser det, er det også viktig at det prekes på langfredag. Det trenger ikke være noen lang preken, men vi befinner oss i sentrum av troen og det tilsier at det bør sies noe om Kristi døds betydning slik at ordet blir et ord "for oss". Ellers blir det lett bare en sentimental betraktning av Kristi lidelse som egentlig ikke vedkommer oss. Når Jesus villig gikk til korset, var det ikke først for å vise sin solidaritet med verdens lidende mennesker, men for å frelse oss fra Guds vrede og dom og fri oss fra Satan, synd og død. Apostelen kaller evangeliet "ordet om korset", 1 Kor 1,18, og sier at det for den som tror, er Guds kraft og Guds visdom. Derfor er han opptatt av å forkynne det så tilhørerne får med seg at det har med deres liv å gjøre. Og slik blir "Langfredag" også "Good Friday" som engelskmennene kaller den.

Til teksten:

I år er det lidelseshistorien slik vi finner den hos Markus, som skal leses. Det er kjennetegnde for alle de fire evangeliene at lidelseshistorien har en meget fremtredende plass i deres beretning. Dermed tilkjennegir de hvor tyngdepunktet ligger i det de forteller. Samtidig bærer Markus beretning de kjennetegn som også ellers preger hans evangeliesskrift: Den er rett på sak, kortfattet og holder seg til saken. Her er ingen forsøk på å utmale Jesu lidelse, men enkelt forteller Markus det som skjedde. Mange av de detaljer vi finner i de andre

evangelisters beretninger er fraværende hos Markus. Samtidig er gangen i beretningen den samme som hos de andre, noe som tyder på at det tidlig har foreligget en tradisjon som Markus har kunnet gjøre bruk av.

Beretningen starter med at Jesus og disiplene forlater nattverdsalen og går til Oljebjerget. Jesus forutsier at disiplene skal vende seg fra ham. Ordet som er brukt er "skandalizá": å ta anstøt av, og sier mer enn at de skal vende seg fra ham. Hans vei er anstøtelig for dem. En lidende, korsfestet og død Messias er en fremmed tanke som gjør at de ikke egentlig fatter det som nå skal skje. Det er altså ikke bare feighet som får dem til å flykte, men anstøt. Likevel vet Jesus at de skal møtes igjen: Det er vei gjennom anstøtet til en ny begynnelse.

Det er mange henvisninger til Skriftene i lidelseshistorien og det har vel sammenheng med dette. Nettopp fordi Jesu vei er så anstøtelig er det viktig både for de første disipler og for dem de skal vitne for, å kunne belegge det de sier med ord fra Skriften. Det bekrefter at det som skjedde med Jesus, ikke var tilfeldig, men etter Guds plan og vilje, se Apg 3,18.

Peters og de øvrige disiplers forsikringer om troskap får straks sin klare kontrast i søvnen i Getsemane og flukten når motstanderne kommer for å arrestere Jesus. Peter, Jakob og Johannes har fått være med når Jesu herlighet som Messias ble åpenbart: I Jairus' hus og under forklarelsen på berget, Mark 5,37ff og 9,2-8. Nå blir de med og møter den fornedrede og forkastede Messias. Men så langt fra å være til støtte for ham i hans angst sover de og møter Jesu advarsel om det de selv står overfor av fristelse.

Når det gjelder dem som kommer for å fange Jesus, omtaler Markus dem bare som "en flokk". Men han beretter at det er de jødiske ledere som har sendt dem. Den lille notis om den unge mann som flykter naken bort, har man gjettet på er Markus "signatur", og det er vel ikke umulig. I Apg møter vi ham som boende i Jerusalem, 12,12, og åpenbart tett på de første kristne.

Ifølge Markus starter rettssaken mot Jesus straks han blir ført inn for Det høye råd. Det føres vitner som anklager Jesus, men det lykkes ikke å få deres vitnesbyrd til å stemme

sammen. Da saken synes å kjøre seg fast tar øverstepresten initiativet til et direkte spørsmål til Jesus om hvem han er. Hadde Jesus forholdt seg taus, hadde de neppe kommet noen vei, men Jesus svarer bekreftende på spørsmålet, bruker ikke selv Messias-tittelen, men anvender en gang til Menneskesønn-begrepet som så ofte før i evangeliet. Han knytter sammen ordene fra Sal 110,1 og Dan 7,13 og proklamerer seg selv som den himmelske Menneskesønn ved Guds høyre hånd som skal komme på himmelens skyer, en utrolig proklamasjon når en betenker selvstendighetene og en sterk bekreftelse av Jesu selvbevissthet.

Dermed har øverstepresten det han er ute etter. For ham er Jesu ord gudsbespottelse og for det er det bare en dom: Dødsstraff. Som tegn på at han nå skal felle lovens strengeste dom, flerrer han kappen sin. Og nå får lettelsen over å ha tatt Jesus utløp i spott mot fangen, som taus finner seg i det, Jes 53,7.

Beretningen om Peters fornektelse er med til å bekrefte beretningens troverdighet. I motsetning til det som var vanlig i samtiden fortelles her også det som stiller disiplene i et lite flatterende lys.

I motsetning til de andre evangelister er beretningen om Jesus for Pilatus meget kortfattet, men Markus forteller om valget mellom Jesus og Barnabas. Hos ham er piskingen ikke et ledd i å få Jesus friggitt som hos Johannes, Joh 19,1ff, men en forberedelse til korsfestelsen. Markus nevner Simon av Kyrene og omtaler ham som far til Aleksander og Rufus, en notis som har liten mening hvis ikke det er fordi de to er kjent i de første menigheter, se Rom 16,13. Kort beretter Markus hvordan Jesus korsfestes og hvordan folkets ledere spotter ham. Det eneste ord av Jesus Markus har med fra korset er ordet: Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg? Mørket ruger over Golgata og i Markus beretning er det intet lys. Jesus led og døde. Der og da var det bare fortvilelse og gru.

Til prekenen:

Som nevnt ovenfor mener jeg det bør prekes langfredag. Ordet om Jesu død som en død for oss må få lyde. Det er mørkt og forferdelig, men det bærer liv og frelse i seg. Jesu død er ikke en meningsløs død, men et offer for

syndere. Han går under Guds vredes dom for vår skyld og derfor kan vi frikjennes for den himmelske domstol: "Møt meg da på Golgata, Jesus vil min sak antage. Hvem vil meg anklage?" synger Brorson. Midt i mørket er det lys. De som spottet ham, sa: "Andre har han frelst, men seg selv kan han ikke frelse!" Jo, han kunne om han hadde villet, men underet er at han velger lidelsens og dødens vei for å sette oss fri. Og derfor er langfredag den gode fredag, forsoningens og håpets dag der veien åpner seg inn til Guds faderfavn og til et samfunn med ham som verken død eller dom kan stanse.

Det er så stort at menigheten må få høre det så den kan gå hjem i undring, glede og takk. Langfredag er det store vendepunkt i slektens historie, grunnlaget for både dåp og tro. Det er et godt utgangspunkt for en preken om hva frelsen har kostet og hva Jesu død betyr.

Om en ønsker å si noe om det er den sterke kontrasten mellom alle de som opptrer rundt Jesus her i lidelseshistorien og Jesus selv et sterkt vitnesbyrd om Jesu døds nødvendighet. Slik behandlet mennesker ham. På langfredag avdekkes syndens ansikt i slekten og det er ikke vakkert enten det er Peter, øverstepresten eller Pilatus det dreier seg om. Men denne dagen avdekkes også kjærlighetens og nådens ansikt, Guds ansikt i Menneskesønnens ansikt.

Salmer:

Det er viktig å gi de gamle kjernesalmer for langfredag videre til nye generasjoner. La oss derfor gjerne bruke dem: Hil deg, frelser og forsoner. O, hode høyt forhånet. Naglet til et kors på jorden. O, Guds Lam uskyldig.

KURT HJEMDAL

Langfredag aften

14. april 2006

Prekentekest: Joh 19,31-42

Evangeliet etter de stille hjelperne

Jesus er død. Dette er det absolutte bunnpunktet i Johannes' beretning om Jesus. Langfredag aften er som et sukk mellom sjokk-hendelsene på formiddagen og den hvileløse natten etterpå. Men mens noen trekker seg tilbake og tusler hjem, er det andre som kjenner ansvar for å slutføre det som var påbegynt, til tross for at det aldri ble noen triumf. Tross alt; han var verdt å tro på, verdt å elske. De stille hjelperne vet hva som må gjøres. De kjenner skikkene, følger tradisjonene, de erause og de gjør sin gerning i det skjulte. Uten deres hengivne tjeneste hadde ikke den kristne tro vært den samme. Uten dem hadde historien om Jesus blitt en annen. Det var de som gravla ham.

Til dagen

I gudstjenesteboken s.221 finner vi malen for gudstjenesten denne dagen. Her legges det bare opp til en meget kort samling med kun én tekstlesning, to salmer og litaniet. Til og med preludium og postludium kan falle bort. Det synes jeg er en dårlig idé! La menighetens musiker få bidra med sine evner. Han/ hun vet hva slags musikk som passer en slik dag! Hvis man først kaller folk til gudstjeneste denne kvelden, så må det være for å gi menigheten en mulighet til andakt og meditasjon. Da er musikk viktig. Lystenning i lysgloben bør være en mulighet, selv om lysene på alteret er slukket. Hvis salmene skal uttrykke de stille hjelpernes *hengivenhet*, vil jeg f.eks. velge NoS 131 og 132.

Til teksten

Henvisninger til det jødiske påskeritualet. I Johannes' beretning om korsfestelsen (v.17-37) finner vi i alt tre henvisninger til det jødiske påskeritualet: 2 Mos 12,22 om isopkvasten og 2 Mos 12,46 om at det ikke skulle brytes ben på påskelammet. I tillegg kan opplysningen om at det kom ut blod og vann fra såret i siden være en henspilling på skikken med å kaste "blandet blod" mot alteret under påskeofferet. (Ifølge Mishna diskuterer rabbinerne "blandet blod"

som kommer fra drepte dyr.)

Et sant vitnesbyrd (v.35). Evangeliet etter Johannes legger vekt på å fremstå som sant og troverdig. Johannes' autoritet som sannhetsvitne understrekes gjentatte ganger. Målet med skriftet er å skape tro hos leserne, jf. Joh 20,30f. Like viktig ser det ut til å være at det som fortelles skal stå i sammenheng med jødernes egne skrifter og profetier. Det henvises blant annet til Salme 22 (Les den!) At han virkelig døde slik det var forutsagt, er like viktig som at han virkelig stod opp. I beskrivelsen av både død og oppstandelse legges det stor vekt på detaljer som understreker det fysisk-legemlig i hendelsen.

Josef fra Arimatea og Nikodemus, "han som kom til Jesus om natten," har det til felles at de begge er fremstående, rike borgere, men også hemmelige disipler av Jesus (v.38 og 39).

Hundre pund aloe- og myrrablanding (v.39), det vil si omtrent trettito kilo, er veldig mye. Man brukte også store mengder krydder og aromatiske emner da Herodes den store ble begravd, ifølge historikeren Josefus. Vil Johannes antyd at Jesus får en kongelig begravelse? (René Kieffer, Johannesevangeliet 11-20, s. 433ff.) Vi forstår i alle fall at de stille hjelperne er uvanligause.

Til prekenen

Dette skal være en kort preken eller tekstmeditasjon, ifølge gudstjenesteboken. Jeg har lyst til å la de hengivne kristne som møter opp til gudstjeneste på Langfredag aften, få speile seg i historien om de stille hjelperne som gravla Jesus. Med sin hengivenhet gir de oss evangeliet - uten ord - men med omsorgsfulle handlinger. De stille hjelperne er det mange av, også hos oss! Slik jeg kjenner dem er de tradisjonstro, de har vilje til å ta ansvar når situasjonen krever det og de erause.

De hengivne holder tradisjoner og skikker i hevd. Vi så over at det som skjedde langfredag, ifølge Johannes var oppfyllelse av profetier (Salme 22). Men det som skjer har også skjedd før: Utferden fra Egypt, som lever videre gjennom det årlige påskeritualet, er i Johannes' beretning blitt en parallell til det som nå skjer. I fordums tid frelste Gud sitt folk fra slaveriet gjennom den rituelle slaktingen av påskelammet og de andre handlingene han hadde

foreskrevet. Disse handlingene ble nøkkelen til friheten. Gjennom dem ble de frelst. Nå oppfyller Gud på nytt sine løfter gjennom tegn og handlinger. For det jødiske folk som kjenner de gamle skikkene, skulle det være mulig å gjenkjenne frelsen fra Gud. Den ligger åpent i dagen for dem som er vant til å holde tradisjonene i hevd.

I vår kirke har vi også skikker og tradisjoner å følge. Selv om ikke bakgrunnen for skikkene er like godt kjent for alle, forstår de fleste at de har en dyp betydning. I frykt for å gå glipp av noe viktig, gjør man det man føler er riktig. Slik er det med dåpen: De fleste oppgir tradisjon som en grunn for å døpe sine barn. De har grepet at tradisjonen har en verdi, selv om de ikke ser alt den rommer. Likeledes med gravferden; vi klynger oss til de kjente ritualene. De holder fast noe for oss; menneskeverdet og håpet om evig liv. Det er ikke alle som ser verdien av disse ritualene, men de hengivne velger å handle i pakt med tradisjon og tro, til tross for at man ikke kan peke på den umiddelbare sammenhengen mellom middel og virkning.

De hengivne viker ikke unna de harde realiteter. Tvert imot tar de ansvar for å holde fast på sannheten. Å fornekte døden kan være en reaksjon i første fase etter dødsfallet. Selv om disiplene nok ikke fornektet det som hadde skjedd, er det litt påfallende å se at det bare var Jesu kvinnelige disipler som ble igjen for å se hvordan det gikk, og bare hans *hemmelige* disipler som tok ansvar for å ta vare på den døde kroppen. Også i døden trenger et menneske omsorg. Den siste omsorg vi kan vise våre kjære er det ikke alle som orker å gå inn i, men noen tar det på seg og lar seg ikke skremme av dødens brutalitet. De opplever ikke liket frastøtende selv om det er ille tilredt. De ser mennesket de hadde kjær. De husker sin kjærlighet til ham. Når tragedien er et faktum, blir den ikke bedre av å flykte unna eller forsøke å glemme. De hengivne har vilje til å ta ansvar når situasjonen krever det.

De hengivne har ikke behov for andres anerkjennelse, men er *rause* i det skjulte. Nikodemus og Josef fra Arimatea sparte ikke på noe: Hundre pund aloë- og myrrablanding, en nylig uthogd grav i en hage - den siste hvile på det siste hvilested skal være det beste som kan oppdrives. I ettertid er slike handlinger av

omsorg til stor trøst for den som sørger. For *den kristne kirke* har beretningen om hvordan Jesus ble begravet vært viktig å holde fast på: Vi har øyenvitner som med egne øyne og hender konstaterte at han var død og ga ham en begravelse slik det sømmer seg en konge.

Vi har her å gjøre med mennesker som drives av tradisjon, ansvar og raushet; hengivne mennesker, men går det an å si at vi kan lese *et evangelium* ut av beretningen om Jesu gravferd? I den fjerde av C. S. Lewis' Narniabøker, "Reisen til det ytterste hav", leser Lucy en besvargelse fra en trolldomsbok. Besvargelsen skal gjøre skjulte ting synlige. Plutselig er Aslan der:

"Å, Aslan," sa Lucy, "så snilt at du kom."

"Jeg har vært der hele tiden," sa han, "men du har akkurat gjort meg synlig."

"Aslan!" sa Lucy nesten litt bebreidende. "Ikke gjør narr av meg. Som om noe av det jeg kan gjøre, ville gjøre *deg* synlig!"

"Det gjorde det," sa Aslan. "Tror du ikke jeg ville adlyde mine egne regler?"

Gud har lagt sine mønstre inn i historien: Allerede gjennom påskehendelsen 1200 år tidligere ble mønsteret for frelsen ved Jesus Kristus tegnet opp. Hans venner visste ikke en gang selv hva de gjorde da de gav ham en kongelig begravelse, men da de tok ansvar og gjorde det skikken krevde, oppfylte de samtidig den planen som skulle berede grunnen for oppstandelsen. I sin store bok har Gud også gitt oss andre mønstre og andre gjerninger ferdige til bruk i ulike situasjoner. Det er dette som er det frigjørende evangeliet: For den hengivne kristne er det bare å gå inn i mønsteret som han har tegnet opp og stole på at han vil adlyde sine egne regler.

ASTRID SÆTRANG MORVIK
Kapellan i Lunner

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTINGER

Borg bispedømme

Borg bispedømmeråd har i sitt møte 26. jan. 06 gjort følgende tilsetting:

Sokneprest i Follo prosti med arbeidsområde/tjenestested Drøbak og Frogn sokn - Anne Mathilde Klare.

Den tilsatte har bekreftet at hun tar imot stillingen.

Tunsberg bispedømme

Tunsberg bispedømmeråd har i sitt møte 12. jan. 06 gjort følgende tilsettinger:

Sokneprest i Drammen prosti med særskilt arbeidsområde/tjenestested Bragernes sokn - Kristin Fæhn.

Sokneprest i Kongsberg prosti med særskilt arbeidsområde/tjenestested Flesberg, Lyngdal og Sveve sokn - Eivor Andresen.

Sokneprest i Eiker prosti med særskilt arbeidsområde/tjenestested Haug sokn - Tor Inge Petersen-Øverleir.

De tilsatte har bekreftet at de tar imot stillingene.

LEDIGE STILLINGER

Oslo bispedømme

To ledige stillinger som sokneprester i Bærum prosti.

Bærum prosti er geografisk sammenfallende med Bærum kommune i Akershus fylke og har vel 100.000 innbyggere.

Prostiet har vært gjennom en omorganisering. Menighetene er delt i tre regioner (samarbeids områder): Bærum Sør (Høvik og Lysaker/Snarøya sokn), Bærum Øst (Østerås, Grinilund, Haslum og Jar sokn) og Bærum Vest (Tanum, Lommedalen, Bryn og Helgerud sokn). Innenfor disse regionene er det allerede innarbeidet samarbeid på flere felt, bl.a. administrativt og kirkefaglig. Imple mentoring av nye tjenesteordninger forholder seg til disse regionene.

Sokneprestene deltar i sokneprestforum felles for Asker og Bærum prostier. Tekstgjennomgåelsen er felles for prostiene og samler hver tirsdag rundt 20 - 30 prester.

Sokneprest med Høvik som tjenestested.

Hovedvekten av sokneprestens ansvar og arbeid vil ligge i Høvik sokn, men soknepresten vil også gjøre tjeneste i Lysaker/Snarøya sokn.

I Høvik sokn er det ca 17 000 innbyggere, hvorav ca 13 500 er medlem av Den norske kirke. I Lysaker/Snarøya sokn er det ca. 5 500 innbyggere, hvorav ca. 4 779 er medlem av Den norske kirke.

Innenfor Høvik sokn ligger det 4 barneskoler og 1 ungdomsskole. Menigheten har god kontakt med skolene, blant annet i tilknytning

til skolegudstjenester før jul. Videre er det 3 bo og behandlingssentre og 2 eldresentre som betjenes av menighetens prester. Det er et allsidig og stort ungdomsarbeid, flere flotte kor, god oppslutning omkring høymessen og gode samarbeidsforhold med menighetspleie og Y?s men. Det er en fallende oppslutning fra barnefamiliene når det gjelder gudstjenesteliv. Dette er en stor utfordring.

I Høvik og Lysaker/Snarøya sokn forretter prestene totalt bortimot 200 dåp, mellom 30 og 50 vigslor og ca 150 gravferder pr år. De siste årene har det vært mellom 120 og 140 konfirmanter. Prestene forretter ved gudstjenester i Høvik kirke, Snarøya kirke og Kilentunet kapell. Gravferder forrettes for det meste fra Haslum krematorium.

Høvik kirke er bygget i 1889 og er kjent for sine flotte glassmalerier. Kirkerommet med plass til 450 mennesker fungerer som et godt rom for gudstjenester og kirkelige handlinger. Menighetshuset ligger vis a vis kirken. Det meste av aktivitetene foregår der. Her er også kontorene lokalisert.

Menigheten betjenes av sokneprest, kapellan, seniorprest i 50%, diakon, kateket, kantor, kirketjener/vaktmester, ungdomssekretær, sekretær og menighetsforvalter. Høvik er prostesete og prosten gjør tjeneste lokalt etter avtale. Prestene i begge sokn inngår i felles tjenesteturmus.

Menigheten har følgende visjon:

Synliggjøre evangeliet i ord og handling så det:

- angår oss som bor her,
- skaper rom der troen kan leve,
- bygger miljø der mennesker trives,
- åpner for globale utfordringer.

Høvik menighetsråd og stab har prioritert følgende arbeidsområder:

1. Et godt samarbeid innenfor vår region
2. Trosopplæring for barn og unge
3. Diakonal virksomhet.
4. Rekruttere og følge opp frivillige medarbeidere.
5. Informasjon via menighetsblad og internett.

Høvik menighet søker en sokneprest som:

- Aktivt ønsker å samarbeide med menighetsråd, stab og frivillige for å nå målet om at kirken/menigheten skal være tydelig til-

stede i lokalmiljøet og være en ressurs for befolkningen både i hverdagslivet, ved høytider som dåp, konfirmasjon og vigsel og når sorg og sykdom rammer.

- Har en lederstil preget av ansvarsbevissthet, fleksibilitet og humor og har evne til samarbeide.
- Har god arbeidskapasitet.
- Er flink til å organisere.

Til stillingen hører en tjenestebolig som ligger i Krokvolden 19 på Stabekk. Den er en frittliggende enebolig fra 1960, med garasje som tilbygg og består av stor stue, 3 soverom, kjøkken, bad og vaskerom og entre i 1.etasje og stor peisestue og div. boder i kjeller. Netto boareal er på ca. 146 m².

Sokneprest med Østerås som tjenestested.

Hovedvekten av sokneprestens ansvar og arbeid vil ligge i Østerås sokn, men soknepresten vil også gjøre tjeneste i Grinilund sokn.

I Østerås bor det ca 10 300 innbyggere, hvorav ca 8 800 er medlem av Den norske kirke. I Grinilund er det ca. 4 700 innbyggere, hvorav ca. 3 738 er medlem av Den norske kirke.

Menigheten har ca 20 frivillige besøkere. Østerås/Grinilund menigheter har i samarbeid med Haslum menighet arbeid rettet mot skille og separerte, ?sorgen det ikke sendes blomster til?. Ungdomsarbeidet er bygget opp omkring konfirmantarbeidet og ungdomskoret Good News. Det var 108 konfirmanter i Østerås sokn 2004-2005. Det meldes ca 100 barn til dåp hvert år. Menighets barnarbeid er bygget opp omkring søndagsskole, familiekor, barnekor og dramalek i samarbeid med skolene. Fra Østerås menighet er det rundt 110 bisetelser i året.

Østerås menighet ønsker å gi menigheten et variert gudstjenestetilbud der menighetens 4 kor og lokale musikkrefter deltar. Det holdes konserter gjennom året.

Innenfor Østerås menighet ligger det 2 barneskoler og 2 ungdomsskoler. Menigheten har god kontakt med skolene særlig i tilknytning til skolegudstjenester før jul. Menigheten har egen barnehage.

I Østers sokn og Grinilund sokn er det fem institusjoner og ett eldresenter som betjenes av menighetenes prester.

Østerås menighet er medeier i Haslumseter

skogskapell der det er gudstjenester hele året. Menigheten har ansvar for enkelte gudstjenester i kapellet.

Østerås kirke er arbeidskirke og er bygget i 1974. Kirkerommet med ca 400 sitteplasser fungerer som et godt rom for gudstjenester og kirkelige handlinger. Kirkerommet kan utvides til å romme 690 mennesker.

Østerås menighet betjenes av sokneprest, kapellan, soknepresten i Grinilund sokn, diakon, kateket, kantor, kirketjener/vaktmester, dirigent og leder i ungdomskor, sekretær og menighetsforvalter. Prestene i begge sokn inngår i felles tjenesteturnus.

Menighetsråd og stab har felles mål for menigheten:

Østerås menighet ønsker å:

- være og bygge et fellesskap der mennesker møter Gud og hverandre og forkynnelsen er tydelig i en glad tro på Jesus.
- være en folkekirke, kjent, tydelig og tilstede i lokalmiljøet.
- være et sted hvor gudstjenesten er samlingspunkt for alle aldersgrupper og alle som ønsker å høre til i kirken
- være en menighet med lav terskel som også har fokus på «verden» utenfor menigheten.

Østerås menighet søker en sokneprest som:

- Aktivt samarbeider med menighetsråd, stab og frivillige for å nå målet om at kirken/menigheten skal være tydelig tilstede i lokalmiljøet og være en ressurs for befolkningen både i hverdagslivet, høytider som dåp, konfirmasjon og vigsel og når sorg og sykdom rammer.
- Vil videreutvikle et variert og inkluderende gudstjenesteliv.
- Har erfaring og ønsker å engasjere seg i menighetens arbeid blant barn og ungdom og ser på dette som en viktig og nødvendig oppgave for å bygge menigheten.
- Har en lederstil preget av evne til samarbeide, fleksibilitet, humor og ansvarsbevissthet.

Til stillingen hører tjenestebolig som ligger i Elgfaret 80 på Østerås. Den er en to etasjes enebolig med frittstående garasje og består av stue m/kjøkken, arbeidsrom, kjellerstue, entre, 2 soverom, 2 bad og bodar. Netto boareal er på 152 m².

For begge stillinger gjelder:

Målformen er bokmål.

Oslo bispedømmeråd har en målsetting om flere kvinner i ledende stillinger. Kvinner oppfordres til å søke.

Stillingene lønnes i kode 0930 ? Sokneprest i lønns spennet l.tr. 50 ? 62. Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse. Godtgjørelser etter gjeldende satser.

Nærmere opplysninger fås ved henvendelse til Bærum prosti v/ prost Liv Rosmer Fisknes tlf 67 11 16 80 eller til seniorprest Agnar Holme tlf 67 11 16 80 (Høvik) og fung. sokneprest Dag Dæhlin tlf. 67 16 41 80 (Østerås).

Skriftlig søknad med CV, godkjente vitnemål, relevante attester og referanser må være Oslo Bispedømmeråd, Postboks 9307 Grønland, 0135 OSLO i hende innen 10. mars 2006.

Oslo bispedømme

Kapellan i 50 % stilling i Vestre Aker prosti med Vestre Aker sokn som tjenestested. Kapellanen vil også gjøre tjeneste i Bakkehaugen sokn.

I tillegg til soknene Vestre Aker og Bakkehaugen består Vestre Aker prosti av Majorstua, Nordberg, Maridalen, Ris, Røa, Sørkedalen, Skøyen, Ullern og Voksen sokn. Prostiet ligger i bydelene Vestre Aker og Ullern, men også i deler av bydelene Nordre Aker, St. Hanshaugen og Frogner. I prostiet er om lag 73.000 som er medlemmer av Den norske kirke.

Vestre Aker sokn ligger hovedsakelig i Nordre Aker bydel og grenser til Nordberg, Ris, Majorstuen, Fagerborg, Markus og Sagene sokn. Den preges av en blanding av blokkbebyggelse og småhus/rekkehus/lavblokker.

Folketallet ligger mellom seks og sju tusen. Medlemstallet i Den norske kirke er i underkant av seks tusen. Barnekullene øker i størrelse.

Bakkehaugen sokn har noe mer småhusbebyggelse, noe lavere befolkningstall, men det er økende.

Vestre Aker kirke er bygget i 1855 og rommer drøye fem hundre. Bakkehaugen kirke er en

arbeidskirke som ble vigslet i 1959. Kirkerommet tar drøye to hundre personer. Vestre Aker har i tillegg et stort menighetshus og en egen bygning for kontorer.

I soknene er det en barneskole og en barne-/ungdomsskole. Menigheten har god kontakt med skolene. I tillegg er det en del barnehager og andre institusjoner innefor soknens grenser. Ved to aldersinstitusjoner er det en egen prest i full stilling. Soknens prester betjener et mindre sykehjem.

Menighetene og kirkebyggene ligger sentralt til i lokalmiljøet. Menighetshusene benyttes av mange av lokalsamfunnets organisasjoner. Menighetenes barnearbeid blir høyt verdsatt. I Vestre Aker er det de siste årene bygget et godt ungdomsarbeid. Vestre Aker kammerkor har dessuten sin virksomhet knyttet til kirke og menighetshus.

Vestre Aker er prostesete. Prosten er inn til videre sokneprest i Vestre Aker sokn. Bakkehaugen sokn får nå sin egen sokneprest, som også gjør tjeneste i Vestre Aker sokn. I soknene er det i tillegg en kapellan som har hovedansvar for ungdoms- og konfirmantarbeid. Prestene har tjenestedager, ikke tjenesteuker.

Menigheten søker en prest som har interesse og engasjement for fornyelse av gudstjenestelivet, som har teambyggende evner, som har gode samarbeidsevner og vil være med å bygge opp menigheten som et viktig innslag i lokalsamfunnet. I den halve stillingen vil presten inn i den regelmessige gudstjenesteturnus, ha en begravesdag i uken (her kan det bli justeringer), ha ansvar for oppbygging av gudstjenestearbeid og arbeid blant voksne og ellers ta sin del av de oppgaver som påligger prestefelleskapet.

Avstandene i menigheten er små. Fra yttergrense til yttergrense er det mellom tre og fire kilometer.

Målformen er bokmål.

Det følger ikke tjenestebolig med stillingen.

Stillingen har Vestre Aker prosti som tjenestedistrikt. Dette innebærer at kapellanen kan bli pålagt av prosten å bistå med tjenester i resten prostiet.

Stillingen lønnes som kapellan, lønnstrinn 44 - 59. Pensjonsinnskudd. Godtgjørelser etter gjeldende satser.

I prestegjeld med flere prester har Oslo

bispedømmeråd lagt vekt på representasjon av begge kjønn i prestekollegiet.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til prost i Vestre Aker, Trond Bakkevig tlf 22 59 17 30.

Søknad med CV, referanser og kopi av vitnemål og attester må være Oslo bispedømmeråd, Postboks 9307 Grønland, 0135 OSLO i hende innen 10. mars.

Agder og Telemark bispedømme

Embetet som prost i Bamble prosti i Agder og Telemark bispedømme er ledig.

Prostane er sentrale medarbeidarar i gjennomføringa av Agder og Telemark bispedømme sin strategi, med diakoni, ungdom og trusopplæring som prioriterte satsingsområde. Ny organisering av prestenesta er under innføring i eit godt samarbeid mellom partane. Biskopen har fastsett delegasjonsreglement for prestenesta.

Bamble prosti omfattar dei 11 sokna i kommunane Bamble, Drangedal og Kragerø. Prostasetet ligg i Kragerø. Prosten leier prestenesta i prostiet, gjer sjølv teneste som kyrkjelydsprest slik biskopen fastset, hjelper biskopen i utøvinga av hans embetsteneste og utfører elles dei gjeremåla som ligg til prostembetet. Prosten skal sørge for samvirke mellom prestenesta og verksemda i dei kyrkelege råda, og embetet som prost krev evne og vilje til samarbeid og til å motivere medarbeidarar og kyrkjelydar. Det vil bli lagt stor vekt på om søkjaren har erfaring som leiar og er personleg eigna.

Prosten gjer teneste som kyrkjelydsprest i sokna i Kragerø og har kontor saman med dei andre tilsette i Kragerø sokn, samlokalisert med kyrkjevjerja i Kragerø. Prostiet har om lag 50 tilsette, av desse er 10 prestar.

Den som blir utnemnt, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkommande må finne seg i endringar av gjeremål, i embetsdistrikta si utstrekning og i endringar i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer tenestebustad med buplikt. Bustaden ligg sentralt i Kragerø. Bustaden er under utbetring ved Opplysningsvesenets fond. Den som blir tilsett, må finne seg i avgjerdene som blir fastsette om leige og bruk av tenestebustaden.

Søkjjarane må opplyse om dei kan bruke begge målformer. Målforma i Kroken og Tovdal er nynorsk, i dei andre sokna bokmål.

Kvinner blir oppmoda om å søkje.

Lønnstrinn 62-66. Frå dette går vanleg pensjonsinnskott.

Søknaden skal sendast tenesteveg og må vere kome inn til Kultur- og kyrkjedepartementet, postboks 8030 Dep., 0030 Oslo *innan 24. mars 2006*. Nærare opplysingar om embetet kan ein finne på bispedømet sine heimesider, www.kirken.no/agder, eller ved å venda seg til stiftsdirektør Tormod Stene Hansen, tel. 38105120.

Agder og Telemark bispedømme

Embetet som prost i Aust-Nedenes prosti i Agder og Telemark bispedømme er ledig.

Prostane er sentrale medarbeidarar i gjennomføringa av Agder og Telemark bispedømme sin strategi, med diakoni, ungdom og trusopplæring som prioriterte satsingsområde. Ny organisering av prestenesta er under innføring i eit godt samarbeid mellom partane. Biskopen har fastsett delegasjonsreglement for prestenesta.

Aust-Nedenes prosti omfattar dei ni sokna i kommunane Tvedestrand, Gjerstad, Vegårshei, Risør og Åmli. Prostasetet ligg i Holt sokn. Prosten leier prestenesta i prostiet, gjer sjølv teneste som kyrkjelydsprest slik biskopen fastset, hjelper biskopen i utøvinga av hans embetsteneste og utfører elles dei gjeremåla som ligg til prosteembetet. Prosten skal sørge for samvirke mellom prestenesta og verksemda i dei kyrkelege råda, og embetet som prost krev evne og vilje til samarbeid og til å motivere medarbeidarar og kyrkjelydar. Det vil bli lagt stor vekt på om søkjaren har erfaring som leiar

og er personleg eigna.

Prosten har kontor i Tvedestrand saman med dei tilsette i sokna i kommunen og er samlokalisert med kyrkjeleg fellelsråd i Tvedestrand. Prostiet har om lag 46 tilsette, av desse er 7 – prestestillingar. Tenesta som kyrkjelydsprest er knytt til sokna i Tvedestrand kommune.

Den som blir utnemnt, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkommande må finne seg i endringar av gjeremål, i embetsdistrikta si utstrekning og i endringar i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer tenestebustad med buplikt. Bustaden ligg i Holt, 7 km frå Tvedestrand. Den som blir tilset, må finne seg i dei avgjerdene som blir fastsette om leige og bruk av tenestebustaden.

Søkjjarane må opplyse om dei kan nytte begge målformer. Målforma i Åmli og Gjøvdal er nynorsk, i dei andre sokna bokmål.

Kvinner blir oppmoda om å søkje.

Lønnstrinn 62-66. Frå dette går vanleg pensjonsinnskott.

Søknaden skal sendast tenesteveg og må vere kome inn til Kultur- og kyrkjedepartementet, postboks 8030 Dep., 0030 Oslo *innan 24. mars 2006*. Nærare opplysingar om embetet kan ein finne på bispedømet sine heimesider, www.kirken.no/agder, eller ved å venda seg til stiftsdirektør Tormod Stene Hansen, tel. 38105120.

Agder og Telemark bispedømme

Embetet som prost i Vest-Telemark prosti i Agder og Telemark bispedømme er ledig.

Prostane er sentrale medarbeidarar i gjennomføringa av Agder og Telemark bispedømme sin strategi, med diakoni, ungdom og trusopplæring som prioriterte satsingsområde. Ny organisering av prestenesta er under innføring i eit godt samarbeid mellom partane. Biskopen har fastsett delegasjonsreglement for prestenesta.

Vest-Telemark prosti omfattar dei 20 sokna i kommunane Tokke, Vinje, Kviteseid, Fyresdal,

Nissedal og Seljord. Prosten leier prestetenesta i prostiet, gjer sjølv teneste som kyrkjelydsprest slik biskopen fastset, hjelper biskopen i utøvinga av hans embetsteneste og utfører elles dei gjeremåla som ligg til prosteembetet. Prosten skal sørge for samvirke mellom prestetenesta og verksemda i dei kyrkelege råda, og embetet som prost krev evne og vilje til samarbeid og til å motivere medarbeidarar og kyrkjelydar. Det vil bli lagt stor vekt på om søkjaren har erfaring som leiar og er personleg eigna.

Prostesetet ligg i Dalen, der prosten har kontor saman med dei andre tilsette i soknet, samlokalisert med kyrkjevevja i Tokke. Prostiet har 43 kyrkjeleg tilsette, av desse er ni prestar. Tenesta som kyrkjelydsprest er knytt til sokna i Tokke.

Den som blir utnemnt, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkommande må finne seg i endringar av gjeremål, i embetsdistrikta si utstrekning og i endringar i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer tenestebustad med duplikt i Dalen sentrum. Den som blir tilsett, må finne seg i dei avgjerdene som blir fastsette om leige og bruk av tenestebustaden.

Søkjjarane må opplyse om dei kan bruke begge målformer. Målforma i prostiet er nynorsk.

Kvinner blir oppmoda om å søkje.

Lønnstrinn 64-68. Av dette går vanleg pensjonsinnskott.

Søknaden skal sendast tenesteveg og må vere kome inn til Kultur- og kirkedepartementet, postboks 8030 Dep., 0030 Oslo *innan 24. mars 2006*. Nærare opplysingar om embetet kan ein finne på bispedømmet sine heimesider, www.kirken.no/agder, eller ved å venda seg til stiftsdirektør Tormod Stene Hansen, tel. 38105120.

Sør-Hålogaland bispedømme

Ledig stilling som sokneprest i Sør-Helgeland prosti med tjenestested Velfjord og Tosen sokn.

Det er vedtatt nye tjenesteordningar og den implementering av disse som nå er i gang, kan medføre justeringar av arbeidsområde og tjenestedistrikt.

Velfjord og Tosen sokn utgjør sammen med Brønnøy sokn Brønnøy kirkelige fellestrådsområde. Dette område faller sammen med Brønnøy kommune. Kommunen har ca 7500 innbyggere. Om lag 900 av disse bor i Velfjord og Tosen. Bosetting i soknet er til dels spreidd, men ligger i hovudsak langs RV 76 fra Tosbotn i øst til Gåsheia i vest. Tidligere var Velfjord egen kommune. Etter kommunesammenslåing ble Tosen kapelldistrikt som opprinnelig var en del av Bindal prestegjeld lagt til Velfjord prestegjeld, likeså ble Hongsetgrenda som var del av Sømna prestegjeld lagt til Velfjord. Geografiske og historiske forhold gjør at soknet har en ganske tydelig lokal identitet.

Naturen er utrolig variert og vakker med kort avstand mellom de ulike terrenstyper. Fjell og skog, fjord og fiskerike vassdrag innbyr til allsidig friluftaktivitet. Det lokale idrettslaget driver meget aktivt sommer og vinter og har god oppslutning blant barn og unge. Ellers er det flere lag og foreninger av forskjellig slag i soknet.

En del arbeidsplasser er knyttet til landbruk. Et stort kalkbrudd har betydelige ringvirkninger for næringsliv og bosetting. En del er sysselsatt i trevare- og snekkerbedrift, i handel samt i helse- og skolesektor. Flere dagpendler til Brønnøysund hvor det er en ganske variert næringsliv og hvor Brønnøysundsregistrene er en av de betydeligste arbeidsgivere.

Det ligger to skoler i soknet, Øverbygda barneskole og Hilstad barne- og ungdomsskole. Arbeidet med å bygge ny ungdomsskole pågår. Ved Hilstad skole ligger Klokkegården barnehage som holder til i et nytt og moderne barnehagebygg. Samfunnshuset Gimle som ligger i umiddelbar nærhet til skolen har gymnastikksal og svømmebasseng. Her ligger og idrettsplassen som snart får kunstgressdekke. Ungdom i videregående skole kan pendle til Brønnøysund. (Fra Hommelstø 35 km).

Det er 8 kirkegårder og to kirker i soknet.

Velfjord kirke i Nøstvik ca 1 km fra Hommelstø sentrum er hovedkirke. Kirken er en laftet korskirke, reist i 1674 og er nord-Norges eldste trekirke. Den er i god stand og rommer drøyt 300 personer. Tosen kapell på Lande ligger ved Tosenfjorden 25 km fra Hommelstø sentrum. Kapellet rommer ca. 80 personer. I tillegg holdes det gudstjenester i Tosbotn skole (nedlagt som skole).

Gudstjenestedeltagelse er varierende. Det er god oppslutning om dåp og konfirmasjon. Antall begravelser i året ca 20, antall dåp ca 10, antall konfirmanter ca 10. Konfirmasjonsundervisningen har foregått i Velfjord kirke i skoletid. Menigheten har årlig invitert 5-åringene til miniskole og har hatt et lite bibelkurs for 5. klassingene. Samarbeidsforhold til skolene er godt.

Det er et aldershjem i soknet hvor prest og organist holder andakt annen hver uke.

Det er misjonsforening for NMS i Hommelstø.

Soknet betjenes av sokneprest, organist i 50% stilling og kirketjener 50% stilling. Kirkegårdsarbeid utføres som tjenesteavtale med "Grønn sektor". Kirkeverge felles med Brønnøy sokn. Organisten er med på å drive barnekor, og samarbeider med blandakor i bygda.

Soknepresten i Velfjord vil i tillegg til kontor i tjenesteboligen disponere eget kontor i kontorbygget for de kirkelige ansatte i Brønnøysund. Det legges til rette for et nært stabs-samarbeide med staben i Brønnøysund. Det er 7 prester i 100% stilling i prostiet. Herav 50% stilling som vikarprest. Brønnøysund er prostese. Soknepresten i Velfjord vil få en god del arbeidsoppgaver i Brønnøy menighet. Det er gode samarbeidsforhold mellom de kirkelige ansatte og de kirkelig tillitsvalgte. Det er også et godt forhold mellom kirken og kommunens administrative og politiske ledelse.

Tjenestebolig med boplikt ligger i Hommelstø med kort avstand til skole og idrettsbanen samt skianlegg med lysløype, hopp- og brettbakke. Boligen som er bygget i 1885 skal pusses noe opp før innflytting. Bygningen er tidligere restaurert og modernisert og i generelt god stand. Grunnflate ca 160 m². Første etg.: tre stuer, kjøkkeninngang med vaskerom, moderne kjøkken, bad, kontor (med egen inngang). Altan. 2. etg.: fire soverom, bad, god

bodplass og romslig hall. Kjeller med to rom. For øvrig er det dobbel garasje og stor gårds plass. Tomten er delvis naturtomt, men med stor opparbeidet hage.

Målform i kirke og skole er bokmål.

Vi vil vektlegge personlig egnethet til stillingen.

Kvinner oppfordres til å søke.

Stillingen lønnes etter Statens regulativ og er plassert i lønnsplanet l.tr. 51-63.. I tillegg kommer særlige regulativmessige godtgjøringer.

Skyssgodtgjørelse utbetales etter Statens regulativ. Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til prosten i Sør-Helgeland på tlf. 75 02 24 88, eller ved å ringe Sør-Hålogaland bispedømme kontor - 75 54 85 50.

Søknad med CV, referanser, bekreftede vitnemål og attester sendes Sør-Hålogaland Bispedømmeråd, Tolder Holmers vei 11, 8003 Bodø innen 02.03.2006.

Se også Aetats nettsider samt www.kirken.no/sor-haalogaland.

Norsk prest i USA

Mindekirken i Minneapolis søker norsk prest fra 1. august 2006 eller tiltrødelse så snart som mulig.

Mindekirken har gudstjeneste på engelsk kl 9 og norsk kl 11 hver søndag.

Menigheten er voksende og teller ca. 500 medlemmer.

Kirken har et stort kulturliv, norsk språkskole og en dyktig stab.

*Mer om stillingen: www.mindekirken.org
Søknadsfrist 31. mars 2006.*

SUNNIVASTIPENDET OG OLAVSTIPENDET 2006

Kultur- og kirkedepartementet utlyser to ulike kirkelige stipend i 2006. Stipendene er opprettet for å øke kunnskapen om kirkens rolle i samfunnet og for å styrke kirkens kompetanse til å løse dens oppgaver.

Sunnivastipendet

Sunnivastipendet skal primært bidra til utvikling av kunnskap som er relevant for arbeidet i de valgte kirkelige organ. Det blir tildelt én eller flere personer som har vært eller er leke medlemmer av et av kirkens rådsorganer. To eller flere personer kan søke stipendet sammen.

Det vil bli utdelt inntil tre stipender à kr. 25 000. Stipendet blir tildelt på bakgrunn av prosjektbeskrivelse og overslag over kostnadene for prosjektet. Kostnadsoverslaget kan innbefatte lønnsutgifter.

Olavstipendet

Olavstipendet skal primært bidra til utvikling av praktisk-teologisk kunnskap/kunnskap om praktisk prestetjeneste, men kan også gis til prosjekter knyttet til tradisjonelle fagteologiske disipliner når slike prosjekter vurderes som aktuelle ut fra stipendets formålsbeskrivelse.

I 2006 deles det ut ett stipend med et stipendbeløp på inntil kr. 100 000. Stipendbeløpet vil bli fastsatt på bakgrunn av søknadens beskrivelse av prosjekt og kostnadsoverslag. Til stipendet knytter seg også forsker-/ stipendiatstilling med lønn, normalt for ett år. Stillingen lønnes som sokneprest.

Olavstipendet skal normalt tildeles prester tilsatt i statlig kirkelig tjeneste med minst 3 års sammenhengende prestetjeneste bak seg. Også søkere som ikke oppfyller disse vilkårene, vil i spesielle tilfeller kunne tildeles stipendet dersom prosjektet med utgangspunkt i stipendets formålsbeskrivelse vurderes som særlig aktuelt. Kvinner oppfordres til å søke.

For begge stipendene gjelder følgende:

Søknader utformes i samsvar med retningslinjer utarbeidet av Kirkeavdelingen, Kultur- og kirkedepartementet, som fåes ved henvendelse til bispedømmekontorene.

Søknadene om Olav- og Sunnivastipend sendes via biskopen i det aktuelle bispedømme til Kultur- og kirkedepartementet, Kirkeavdelingen, Postboks 8030 Dep., 0030 Oslo. Søknadspapirer og eventuelle vedlegg returneres ikke dersom dette ikke oppgis i søknaden.

Søknader for 2006 må være biskopen i hende *innen 1. april 2006*.

For spørsmål vedrørende stipendiene kontakt Kirkeavdelingen, tlf. 22 24 79 01.

Tre ulike fastebøker fra Luther Forlag

*Harald Kaasa Hammer***LUKK MEG I DINE SMERTER INN**
I JESU FØLGE GJENNOM FASTEN OG FREM TIL PÅSKEGLEDEN

Boken er bygget opp rundt prekentekstene i andre tekstrekk, fra fastelavenssøndag til andre påskedag. Den er en utmerket hjelp til å søke fornyelse i fastetiden, og til å leve seg inn i påskens budsskap.

Velegnet både til personlig andakt, gruppesamlinger og prekenforberedelse.

Kr 98,-

*Richard A. Burridge***EN TROSODYSSÉ**
EN REISE GJENNOM LIVET

En unik reise gjennom Bibelens fortellinger i lys av av en rekke kjente bøker, filmer og fjernsynsserier - fra Homers Odysseen til 2001: En romodysse, fra Star Trek og Star Wars til Ringenes Herre og Matrix, ispedd Narnia, Harry Potter og En pilegrims vandring.

Kr 98,-

*Fredrik Wisløff***MED HAM TIL GOLGATA**

"Aldri har Jesu lidelseshistorie vært så levende for meg som når jeg skrev denne boken... Ingen av mine bøker har stått så nær mitt hjerte som denne" (forfatteren).

En klassisk fastebok i ordets beste forstand.

Kr 178,-

Returadresse:
Luther Forlag
Pb 6640 St. Olavs plass
0129 Oslo

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av praktikumsrektor Halvor Nordhaug, rektor Vidar L. Haanes, prost Jan Otto Myrseth og kapellan Sunniva Gylver. «Fra bokfronten» redigeres av kapellan Morten Erik Stensberg. *e-post: tangenmenighet@senswave.com*

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Pb 6640 St. Olavs plass, 0129 Oslo
Red. sekr.: Eyolf Berg
Tlf. 91 17 65 37
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk, og kan sendes til ovenstående e-post adresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Björg Gjelsvik,
Bok & Media AS, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 22 00 87 70. Fax. 22 00 87 71.
e-post: bjorg.gjelsvik@bokogmedia.no

Pris kr. 490,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 550,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 6 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 375,- +moms
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 615,- +moms
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1090,- +moms
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1090,- +moms
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 1700,- +moms
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 1940,- +moms

ISSN 0332-5431

